

JOACHIM ROBBRECHT

CRASHTEST

IBSEN:

IK ZIE SPOKEN

DE NIEUWE TONEELBIBLIOTHEEK

Voor Sarah Moeremans

Door Joachim Robbrecht

Vuur is het ultra-levende element, intiem en universeel. Het leeft in ons hart. Het leeft in de lucht. Het rijst uit de diepte van de substantie en geeft zichzelf met de warmte van liefde. Of het trekt zich terug in de substantie en verbergt zich daar latent of opgekropt als haat of wraak. Het is het enige van alle fenomenen dat niet toegeschreven kan worden aan één van de twee tegengestelde waarden, goed en kwaad. Het schittert in het paradijs, het brandt in de hel. Het is zachtaardigheid en folter. Kokerellen en apocalyps. Het plezier voor het kind aan de haard, dat meteen wordt afgestraft wanneer het te dicht bij de vlammen speelt.

Gaston Bachelard

Personages

Regina *dromerige meid en dochter. Jeugdigheid is haar enige kapitaal*

Jakob Engstrand *Regina's timmerende vader, een zwak schepsel*

Helene Alving *vrouw des huizes, met goeie bedoelingen*

Oswald Alving *Alvings zoon, bohémien*

Dominee Manders *negentiende eeuws haat-*
prediker, helaas zonder ruggengraat

Vuur *allegorie in alle mogelijke verschijnings-*
vormen

EERSTE BEDRIJF

REGINA Bonsoir mesdames et messieurs, je suis très heureux – erg blij – de vous accueillir – dat u er bent. Hier in deze theatrale uithoek van Noorwegen – ce coin perdu théâtrale de la Norvège. Dans l’année achttienhonderd-éénentachtig – mille huit cent quatre vingt un. Want ik verzuip bijna in mijn eigen éenzaamheid – ah, la solitude. Hier in dit fjordenbestaan zonder dating-apps. Zo éenzaam ben ik dat ik op de eerste de beste verliefd zou

kunnen worden – op u bijvoorbeeld,
ramptoerist in Noorwegen
achttienhonderdéénentachtig, u ziet er uit als
een lekker ding –

Maar malheuresement staat de vierde wand
tussen ons in, en honderdvijfendertig jaar
theatergeschiedenis. Nee, ik ben niet werkelijk
– ook al werk ik er hard aan díe werkelijkheid
te verdoezelen. Ik ben niet meer dan het
hersenspinsel van een auteur dat het lijf van
deze actrice die mij speelt bezet en u betovert.
Een spook, een demon, uit een ver Noors
verleden, rrrrrr. Regenachtig land van mythes
en sagen. Vele Nederlanders willen hier graag
heen immigreren. Ik bezweer u: doe het niet! U

sterft er aan uw eigen éenzaamheid. Ook daar
nog, in uw tijd.

Jakob Engstrand op, nog licht bezopen

ENGSTRAND Maar gelukkig zijn er papa's om
hun dochters in de armen te sluiten!

REGINA De enige die we missen kunnen... als
kiespijn, de papa's.

ENGSTRAND *haar omhelzend* Regina!

REGINA Bwah, je stinkt naar de regen en de
drank.

ENGSTRAND Een mens moet onder de mensen
komen. Een avondje boemelen is het ideale
medicijn tegen de éenzaamheid in deze nog
analoge tijden! Maar de paraplu was ik in het

eerste café vergeten. Dubbel verzopen dus,
mwuhahaha!

REGINA Brul niet zo! Je maakt Oswald wakker!

ENGSTRAND Oei, monsieur Oswald, slaapt ie?

En dat nu we net begonnen zijn?

REGINA Hij doet alsof hij slaapt in de fictieve
bovenkamer. En nu afhoepelen...

ENGSTRAND Maar we zijn net begonnen.

REGINA Ja en ik heb er geen zin in om meteen
met een stuk ongeluk als jij de scène te moeten
delen. Het loopt nu al verkeerd!

ENGSTRAND Regina, ik representeer hier de
zwakste schepselen Gods, hen die enkel nog de
drank kan troosten, maar 's ochtends
desondanks toch weer vroeg aan de slag gaan!

Die verdienen ook een plaatsje op het wereldtoneel.

Half vijf was ik alweer aan 't timmeren aan die hut van mevrouw Alving!

REGINA Weeshuis, niet 'hut'.

ENGSTRAND Kijk hier, het eelt op mijn handen!

REGINA Flink zo, dank je wel, maar ik heb nu geen tijd voor een rendez-vous.

ENGSTRAND Excuse my french! Nu gebruik je alweer zo'n moeilijk woord. De gevolgen zijn niet te overzien. Kijk, die mevrouw is nu al afgehaakt. Maar gelukkig ben ik er nog, de gewone hardwerkende man waar iedereen zich mee kan identificeren – Timmerwerken Engstrand, since 1881 – en die zich hier aan de

voeten van zijn dochter vlijt om haar in
doodgewone mensentaal te smeken...

REGINA Genant.

ENGSTRAND – Da's 'pijnlijk' in het Frans – Leen
me je oor, lieve bekoorlijke dochter van me,
want dit is geen dag als alle anderen – anders
ware hij ook niet 135 jaar succesvol afgebrand –
ik bedoel 'afgebeeld'. Nee, vanavond is het
werk definitief af. Ik sla de laatste spijker in het
vluchtelingenkamp van mevrouw Alving.

REGINA Het weeshuis, papa, 't is een
weeshuis...

ENGSTRAND Jaja, ik sleep er de actualiteit met
de haren bij. In ieder geval is 't af, dat kamp. En
ik neem vanavond nog de 'boot' naar de stad.

REGINA Nou bon voyage dan.

ENGSTRAND Want morgen wordt dat
gekkenhuis feestelijk geopend en gezegend en
dat wordt een slemppartij van jewelste.

Verlokkingen die een recidivistische zondaar
als ik, lieve dochter, uit de weg moet gaan.

Zeker in acht nemende dat zijne afgezant van
God, dominee Manders de orgieën zal
bijwonen.

REGINA Dominee Manders dreigt zo meteen al
aan en op te komen.

ENGSTRAND Wat? Nu al?

REGINA Ja, oh... *doet alsof ze iets ziet*

ENGSTRAND Wat?

REGINA Ik zie hem geloof ik al in de verte.

Want ik heb hele goeie ogen. Dus vort!

ENGSTRAND Ga je me niet missen?

REGINA Nee!

ENGSTRAND Geen ietsiepietsie greintje?

REGINA *om van hem af te zijn* Tuurlijk wel...
een beetje.

ENGSTRAND Nou, dat hoeft dus niet want...

groot nieuws: ik neem je mee! Naar de stad!

REGINA Jammer, papa, maar dat kan echt niet!

ENGSTRAND Liefie!

REGINA Ik mag niet van de auteur, Henrik Ibsen. Hij heeft namelijk een andere rol voor me weggelegd. Na jaren huishoudelijke hulp voor mevrouw Alving te hebben verricht

ben ik nu gepromoveerd tot coördinatrice van het weeshuis. Een taak die...

ENGSTRAND Als ik in je ogen kijk, zie ik wijlen je moeder!

REGINA 'De hoer' zoals je haar bij leven noemde.

ENGSTRAND Dat was ze ook, lieve Regina, maar daar kunnen we nu jammer genoeg nog niet tot in de sappige details over uitweiden.

Anders viel het hele drama op zijn spreekwoordelijke gat. Haar wulpse curves vertalen zich in je bloeiende lichaam.

REGINA Et maintenant casse-toi, s'il te plait!

ENGSTRAND Nog lang niet lieverd, want de stoomboot die die heilige fjordenmartelaar

Manders hierheen smokkelt is nog even onderweg. En ondertussen doe ik jou an offer you can't refuse! Regina, ik heb me een klein fortuin bijeen getimmerd aan dat opvangkamp van mevrouw Alving.

REGINA Hoeveel?

ENGSTRAND Negentig duizend gedevalueerde Noorse toneelkronen, Regina. En die wil ik natuurlijk niet helemaal voor mezelf houden want ook ik ga mee met de tijd. Ik weet ook in welke precaire omstandigheden de tegenwoordige jeugd moet opgroeien. En delen is het nieuwe hebben!

REGINA Oh dank je papa. Zo lief, ik haal even mijn negentiende-eeuwse spaarsok.

ENGSTRAND Nee, ik moet verantwoord
ondernemen lieverd: voor wat hoort wat. En
wat kan een éénzame weduwnaar zich meer
wensen dan zich in de nazomer van zijn leven
omringd te weten door de liefdevolle
mantelzorg van zijn 'bloedeigen' – knipoog
knipoog – dochter?

REGINA Dezelfde weduwnaar die me als kleine
snotter hier in Rosenvold gedumpt heeft.
Die me 'hoerenjong' als koosnaampje gaf.
Die wil zich nu warmen aan mijn armen?
Forget it. Ik ben hier kind aan huis. Opgegroeid
onder de vleugels van een dame, die getrouwd
was met een kamerheer.

ENGSTRAND Net je moeder, die vond zich ook te welriekend nadat ze hier op Rosenvold had gediend, 'toen kapitein Alving tot kamerheer gepromoveerd werd.'

REGINA 'Opwaartse sociale mobiliteit' heet dat.

ENGSTRAND Dan wen je nu maar vast aan 'de neerwaartse spiraal'. Want mijn besluit staat vast. Je gaat met mij mee want dit geld ga ik investeren in een pandje in Lille Havnegaden, da's helemaal hip nu. We beginnen een B&B voor zeevolk. Ach de zeeman, die negentiende-eeuwse representatie van de globalisering: toerist, economisch vluchteling en ondernemer in één. En 's avonds kan jij je sociale kapitaal realiseren als 'koningin van de nacht'.

Geen ordinaire toestanden natuurlijk, alleen top-notch. Daarom heb ik jou ook nodig lieverd, jij kan dat, met je fijne maniertjes en moeilijke woorden. Da's heel wat anders dan luiers wisselen van een heel kamp weeskinderen. Toch?

REGINA Nee, ik heb andere ambities!

ENGSTRAND Lang hoeft het niet te duren.

Alleen in de opstartfase. Voor je het weet sla je zo'n elegante globaliserende zee kapitein aan de haak.

REGINA Ik wil niet trouwen. En zeker niet met zo'n rotte vis zonder savoir-vivre.

ENGSTRAND Excuse my french! Te veel in die opruiende boekjes van mevrouw Alving zitten

snuisteren?! Ziet heren, 'ambitie', 'geen zin om te trouwen', wat zich hier voltrekt is het sluipend gif der emancipatie. Aartsvijand der negentiende-eeuwse participatie-samenleving. 't Zal zijn gevolgen hebben tot in uw tijd...

REGINA Dominee Manders in aantocht!

ENGSTRAND De maatschappelijke kleefkracht langzaam losgeweekt. Jaja, u zit er bij en kijkt er naar! Maar doe dan toch iets! Help me toch! Het hele sociale weefsel gaat hier naar de kloten!

REGINA Af nu! Vort! *duwt haar vader nu af*
En niet met de fictieve deuren slaan. De jonge heer Oswald slaapt nog!

ENGSTRAND Monsieur Oswald hier monsieur
Oswald daar... Je ambities reiken zeker tot bij
zijn 'jonge heer'.

REGINA *verontwaardigd* Oh!

ENGSTRAND Mwuhahaha! *af*
en Manders op

DOMINEE Godverdomme! Godverdomme!
Die engelenpis!

REGINA Dominee!

DOMINEE Ja, Regina, ook de Heer moet tot
bezinning geroepen worden bij dergelijk
noodweer! En bovendien wil ik hier bij mijn
eerste entree meteen de schijn opwekken niet
van het oubollige slag te zijn. Dat begrijp je.

Anders sta ik sowieso al één-nul achter in dit goddeloze tijdperk.

REGINA De regen zegent het land. Voor de boeren is 't goed.

DOMINEE Jaja da's waar. Als je zo lang in de stad woont als ik zou je dat soms vergeten. En jou doet het zo te zien ook geen kwaad, die sappige druppels. Je bent gegroeid, opgeschoten.

REGINA Oui, je suis devenu plus voluptueux, monsieur pasteur. Mijn borsten doen er pijn van.

DOMINEE Mmmm, en hoe gaan de voorbereidselen voor de grote opening morgen?

REGINA Druk druk druk druk dominee. Zal ik mevrouw Alving voor u roepen?

DOMINEE Ze is er toch wel?

REGINA Anders zou een klein geitje zoals ik een grote wolf zoals u toch nooit mogen binnenlaten dominee? Madame is boven in de zogenaamde kamer. Brengt un lait au chocolat naar de jonge heer, die verdacht vermoeid is van zijn terugreis uit Paris.

DOMINEE Ik hoorde al bij de aanlegsteiger dat de bohémien is weergekeerd.

REGINA Ja, eergisteren aangekomen. Helemaal in één ruk met een prijsvechtende stoomtrein van Paris tot ici.

DOMINEE Gezond en wel hoop ik.

REGINA Nou ja, vermoeid, fatigué. Zal ik madame roepen voor de volgende scène?

DOMINEE Laat mij Gods schepping in je nog even bewonderen: wat ben je mooi, Regina.

REGINA Heeft de dominee geen vlijtige meid nodig in de stad?

DOMINEE Hahaha! Hoe is het met je vlijtige vader trouwens?

REGINA Eelt op zijn handen.

DOMINEE Fijn waarschijnlijk om hem na al die jaren weer eens dicht bij je in de buurt te hebben.

REGINA Nauwelijks.

DOMINEE *op vertrouwelijke toon* Je vader is bij mij geweest Regina. Hij is als een drenkeling op open zee. Red hem. Hij strekt zijn beide armen naar je uit.

REGINA Zoiets heeft hij mij te verstaan gegeven
ja. Maar ik word nu net gepromoveerd tot
coördinatrice in het weeshuis, toch ook een
prestigieuze NGO.

DOMINEE Een werk van barmhartigheid.
Maar ook je vader heeft je warmhartigheid
nodig lieve Regina, iemand om van te
houden...

REGINA En mevrouw Alving dan, die al die
jaren als een moeder voor me is geweest?

DOMINEE Het is je plicht, lieve Regina,
het is je vader.

REGINA Naar mijn vader? No way, maar
begrijpt u me niet verkeerd, dominee: de
carrièretijger in me staat natuurlijk open voor

andere job-opportunities dan de sloof van die lieve mevrouw Alving te zijn. Bijvoorbeeld bij een echte fin de siècle hipster met zo'n mooie zwarte hoed en een monocle in het gegentrificeerde gedeelte van de stad. Ja dat... ja dan...bijvoorbeeld kan ik niet bij u dominee?

DOMINEE Hahaha! Euh nee, in geen geval.

Je vader, Regina, maak 'm gelukkig! Is mevrouw...

REGINA Ik ben hier zo verschrikkelijk éenzaam dominee. Ik brand van verlangen. Zelfs met bakken regen ben ik niet te blussen. Haal me hier weg!

DOMINEE Nergens is men zo anoniem en nietig als in de stad, Regina. De stad accentueert onze

éénzaamheid. Men wordt een schaap tussen schapen. – Is mevrouw er niet?

REGINA Dominee. Ik ben jong en ik wil wat!

DOMINEE Waar zou mevrouw nu toch blijven?

REGINA Sauvez-moi monsieur pasteur!

DOMINEE Zou je haar voor me willen roepen? –
Mevrouw!

REGINA *aan de knieën van de dominee*

Alsjeblieft, la ville , ik snak er naar... red me uit deze benauwenis.

DOMINEE Je verwekker geeft je die kans –
Mevrouw Alving!

REGINA Mijn verwekker? Dat marteltuig dat vader heet?

DOMINEE Mevrouw Alving!

REGINA Ik sterf hier af dominee! Ik ben een jonge vrouw. Ik snak naar literatuur, littérature, muziek, musique, kunst, l'art!

DOMINEE – en religie mag ik hopen, la religion.
Mevrouw Alving!

REGINA Leven! Meneer Manders! Ik ben een mademoiselle, geen boerentrien maar een knop die moet bloeien! De roos van Rosenvold

DOMINEE Ssssht...

Mevrouw Alving komt op en geeft een pak in cadeau-papier verpakte boeken aan Regina.

ALVING Ah dominee! Welkom! U klonk als een dier in nood.

DOMINEE Ach mevrouw, ik steek het niet onder stoelen of banken. 135 Jaar bevolk ik deze

scène. En avond aan avond treft mij de plankenkoorts.

ALVING Een spook waart over deze spreekwoordelijke planken, beste dominee – Henrik Ibsen heet hij.

DOMINEE Als we hem maar konden uitdrijven, die duivel.

ALVING Niet meteen zo fatalistisch klinken dominee. Merkt u niet dat ik in opperbeste stemming ben met Oswald's terugkeer en de aanstaande opening van het weeshuis ter ere van mijn overleden echtgenoot? Maar laat mij eerst uw koffers toch aannemen.

DOMINEE Die heb ik bij de fictieve herberg aan de steiger gelaten. Is net zo makkelijk. Ben ik

morgen, na de ceremonie, weer snel... Ik heb het zo druk mevrouw Alving, al die besturen en raden en toezichten waar ik in zit. – Laten we liever meteen ter zake komen.

ALVING Zelfs op zo'n bijzondere dag wilt u nog niet in mijn huis te gast zijn? Dominee...

DOMINEE Ik wil het publiek niet op het verkeerde been zetten, mevrouw Alving. Tenslotte heb ik een publieke functie en voor u het weet denkt iedereen dat het om ons draait.

ALVING Een romance meneer Manders?

Wilt u dan echt dat ik u op mijn leeftijd nog de kunsten van het bed aanleer? Of had u eerder aan Regina gedacht?

REGINA Oh!

DOMINEE U maakt een grapje dat niet grappig is. U bent opgewekter dan ooit.

ALVING Dat is gespeeld dominee.

DOMINEE Maar dat is dan zeer goed gespeeld!

ALVING Oh dank u, omdat mijn zoon zogenaamd terug is. Twee jaar zogezegd niet gezien – en nu terug. En hij blijft de hele winter, joepie!

DOMINEE Dat is merkwaardig oppofferingsgezind voor de jeugd van tegenwoordig.

Parijs: de grootstedelijke omgeving moet toch wel onweerstaanbare verlokkingen te bieden hebben?

ALVING Maar zijn mama is hij niet vergeten – die lieve lieveling van me.

DOMINEE 't Zou inderdaad jammerlijk zijn mochten zijn 'artistieke' bezigheden zijn natuurlijke instincten in de weg zitten. – Enfin, ik heb hier de papieren: de terbeschikkingstelling, de regelgeving...

ALVING Oh, maar voor ik het vergeet... *loopt naar Regina om de cadeautjes uit haar hand te pakken. Regina af* Voor al uw inspanningen als zaakbehartiger van het weeshuis heb ik... *Mevrouw Alving reikt hem het cadeau.*

...een paar negentiende-eeuwse bestsellers gekocht.

DOMINEE Oh dat had helemaal niet hoeven!

ALVING Het moest van de auteur!

DOMINEE Mevrouw Alving. *pakt de boeken uit; lacht bij het zien van de titels als een boer met kiespijn* Karl Marx – Het Kapitaal, haha, mevrouw Alving, dat had ik moeten lezen vóór ik uw zaakbehartiger werd! Oh en: ‘Survival of the fittest!’ Hahaha. En oh: ‘De onderwerping van de vrouw’. Van wie is dat nou weer?

ALVING John Stuart Mill, samen met zijn vrouw geschreven.

DOMINEE Hahaha... nou, dat kan ik dan als handleiding voor mijn meid raadplegen.

ALVING Haha, uw meid zal het misschien al gelezen hebben dominee. 't Is een feministisch boek.

DOMINEE Mmmm, ja zou kunnen... ze gedroeg zich de laatste tijd al een beetje... Oh, en er zijn zelfs al gedeeltes in onderlijnd.

ALVING Ik was zo vrij ze te personalizen.

Zodat u met uw 'drukke agenda' de relevante passages meteen kunt vinden.

DOMINEE U heeft die boeken zelf ook gelezen!?

ALVING Natuurlijk! Dominee, iedereen heeft ze gelezen! In deze boeken staat wat in de komende 135 jaar van betekenis is. Ze zetten de trend. Rond deze boeken draaien nagenoeg alle gevechten die in de tijd die ons van dit publiek scheidt gevochten zullen worden.

DOMINEE Mevrouw Alving, zoals u weet, vertegenwoordig ik hier de kerk. Datgene wat dusdanig uit de mode is dat het alweer in is.

ALVING Ja dominee, u heeft de vintage factor!

DOMINEE En juist daarom stel ik u onvermoeibaar al 135 jaar elke opgevoerde avond dezelfde vraag: hebben deze boeken de mensheid gelukkig gemaakt?

ALVING De mensheid? Dat weet ik niet, maar mij hebben ze inzichten verschaft. Ze hebben mij bevestigd wat ik sowieso eigenlijk al dacht. Maar 'gelukkig'... nee, eerder niet.

DOMINEE Ik wil hier niet meteen als haatprediker te boek staan, maar ik moet nu éénmaal, als laatste roepende in de woestijn die

dit toneel is. Deze boeken maken dieren van ons, die niets anders kunnen dan de gevolgen van hun eigen genetische code en geschiedenis dragen. Maar zijn wij dieren, Helene?

ALVING Toch zeker geen engelen.

DOMINEE Maar spirituele wezens, wij leven niet voor de geschiedenis maar voor de toekomst.

We leven van de Hoop.

ALVING De hoop?

DOMINEE De Hoop – met grote H – dat we voor iets groters voorbestemd zijn. Of zoals het bij Bach zo allermooist staat: 'Ich habe meine Zuversicht auf den getreuen Gott gericht, Da ruhet meine Hoffnung feste'. In het kort: alles komt goed, daarop moeten we

vertrouwen. Maar ik zie – en dat maakt mij dan weer gelukkig – dat uit uw eigen handelingen blijkt dat u van deze boeken niets heeft geleerd, want u investeert uw kapitaal in een weeshuis voor de zwakken, wat helemaal tegen uw darwinistische principe indruist. U kiest niet voor zelfverwezenlijking maar verwezenlijkt iets wezenlijks, namelijk een allerliefste liefdadigheids-instelling.

ALVING Het weeshuis, jaja, laten we ons concentreren op wat ons verbindt in plaats van wat ons scheidt.

DOMINEE Precies, het weeshuis. En dan komt nu het saaiste gedeelte van de voorstelling maar daarom niet minder belangrijk: mevrouw

Alving, ik heb de ambtenaarsmolen van ons fictieve Noorse stadje eens flink onder druk gezet om de hele administratieve winkel rond te krijgen voor vandaag.

ALVING Let's get it over with.

DOMINEE Inderdaad dus... ik heb... hier... de formele akte van schenking van het perceel, de grond inclusief nieuwbouw, dat wil zeggen het weeshuis, schoolgebouw en belendende bijgebouwen, turnzaal en – niet te vergeten – kapel. Dan, ten tweede, de inschrijving en statuten van de stichting: Stichting Kapitein Alving. En ten derde, voor akkoord te tekenen, de bijzondere regelgeving omtrent het bestuur van het weeshuis, zoals overeengekomen met

de gemeente. Dan hier, oh ja! De eerste uittreksels zakelijke rekening voor de lopende uitgaven – volgt u nog? En tenslotte de beleggingsrekeningen waarop de resterende som gespreid over diverse fondsen.

ALVING Beleggingsrekening?

DOMINEE Een veilige belegging, Helene, defensief beheer natuurlijk.

ALVING Maar kunnen we niet een spaardeposito?

DOMINEE Met de huidige rente? Dat is niet realistisch.

ALVING Maar als het dan even tegenzit, hebben we voldoende buffers?

DOMINEE Ssst, mevrouw Alving, laten we God niet op riskante gedachten brengen en zijn

onzichtbare hand vertrouwen. Iedereen investeert zijn geloof vandaag de dag in de markt.

ALVING Als u het zegt, dominee, u bent de deskundige in zake geloof en zaken... dus... en de verzekeringspapieren?

DOMINEE Verzekeringspapieren?

ALVING Die wil u zeker, zoals iedere voorgestelde avond, weer wegmoffelen?

DOMINEE Oh, de verzekeringspapieren! Ja, oei, ziet u, dat is mijn selectief geheugen.

De onaangename kanten van mijn rol verlies ik maar al te gaarne uit het oog. Hier heb ik ze.

Hij geeft ze aan haar, maar houdt ze ook vast.

ALVING Dank u.

Dominee laat ze niet los.

DOMINEE U weet maar al te goed, mevrouw

Alving dat u in onze hele

opvoeringsgeschiedenis deze papieren nog nooit
heeft getekend.

ALVING Maar vandaag spelen we het anders,
dominee Manders.

DOMINEE Ik dacht het niet, mevrouw Alving.

ALVING Ik wil alles verzekeren, dominee. Het
weeshuis, het schoolgebouw, turnzaal, kapel,
alles alles...

DOMINEE Maar mevrouw...

ALVING Tegen brand, water, ziekte, overlijden,
diefstal, ongedierte, beleggingsrisico. Tegen
alles.

DOMINEE Mevrouw Alving, het spijt me, maar ik moet geloofwaardig blijven. Wat zal de publieke opinie er wel niet van denken, wanneer blijkt dat u en ik denken de goddelijke en dramatische Voorzienigheid te kunnen ontlopen? Ik en u, die een sleutelrol spelen in het sociale leven van ons fictieve Noorse stadje. Denkt u niet dat er bepaalde invloedrijke personen zijn die geschandaliseerd zullen zijn als blijkt dat wij niet op God vertrouwen?

ALVING Het spijt me Manders, maar ik moet verzekeren!

Dominee laat papieren los.

DOMINEE Helene, ik ben een modern mens in een modern jasje en ik weet net zo goed als jij dat God dood is. Ik doe ook maar een beetje alsof. Maar ik geloof niet dat de leegte die achterblijft sinds God is heengegaan met verzekeringen opgevuld kan worden. En bovendien koestert het publiek dramatische verwachtingen en die mogen we niet teleurstellen.

ALVING Het spijt me, dominee, ik smoor het drama liever in de kiem. Ik wil een leven als een flatline. Rustig, stabiel en veilig. En dan zijn verzekeringen, na God, het beste alternatief.

DOMINEE Dus u tekent de papieren?

ALVING Ik verzeker me tegen alles! Tegen alles en iedereen. Daarmee kan de laagdrempelige hedendaagse mens zich identificeren. Gisteren ging het hier ook al bijna mis toen de timmerman zijn peuk in het schaafsel en de zaagsels liet vallen.

DOMINEE Engstrand.

ALVING Hij was weer in de wind.

DOMINEE Hij is éénzaam. De drank is zijn enige vriend.

ALVING Dominee, die timmerman hamert vooral op de nagel aan mijn doodskist. En u heeft hem gecast.

DOMINEE Omdat hij dan bij Regina kan zijn.

ALVING Bij Regina? Ze ontwijkt hem. Wandelt in grote bogen om hem heen.

DOMINEE In tegendeel, ze spreken elkaar elke dag. Dat heeft hij me zelf verteld...

vertrouwelijk gesprek in de coulissen. Zoals de meeste mensen is hij veel interessanter naast dan op het toneel: een tragisch figuur, die zijn zwaktes maar al te goed kent. Regina is zijn hoop. De vuurtoren voor een zwalpend schip, de dochterlijke hand die hij nodig heeft om hem van de verleiding te weerhouden. Het zou niet slecht voor hem zijn mocht ze met hem meegaan naar de stad.

ALVING Maar Regina krijgt een hoofdrol in het weeshuis.

DOMINEE Verzet u toch niet tegen de wensen van een vader.

ALVING En ik weet maar al te goed wat voor een zogenaamde vaderrol hij gespeeld heeft. Over my dead body, dat ze met die bruit...

DOMINEE Hij is een drenkeling.

ALVING En Regina geen stuk wrakhout om zich aan vast te klampen!

Het Vuur komt op.

Aaaaah! Ziet u dat ook?

DOMINEE Wat? Waar? Ik zie niets...

VUUR Over hout gesproken... Hallo, ik ben het, het Vuur! U ziet mij niet, of liever, u wilt mij niet zien... want in een realistisch drama is geen plaats voor allegoriën. U gelooft dat de

mens in het middelpunt van de belangstelling moet staan, de natuurelementen heeft u opzij geschoven. En toch ziet u het goed, het Vuur, nog smeulend van gisterenavond, die oude en eeuwige kracht die het leven geeft en neemt.

DOMINEE Maar wat is er nu toch, Helene, waarom klamp je je zo aan mij vast.

ALVING Maar u ziet het toch? Ziet u het niet?

DOMINEE Maar wat dan?

VUUR Het Vuur, begin van de vooruitgang, onvoorspelbaar en gevaarlijk instrument.

Duistere kracht die licht geeft. Dat wat warmt maar ook verschroeit. De mensheid speelt met mij en ik met haar sinds het begin der tijden van kokerellen tot apocalyps. Onheilspellend

sluimer ik in elke zin, ik lik met mijn
vlammentongen aan de randen van het Leven.
Ja, uw Leven, met hoofdletter L, mevrouw
Alving...

ALVING Ik ben verzekerd! Ik heb net de
papieren ondertekend.

VUUR Oeoeoeoeoh, tsssss. Ze is verzekerd!
U kunt zich dood verzekeren, mevrouw Alving.
Dat zal mijn allegorische werkzaamheden
nauwelijks in de weg staan. Toedeloe!
Vuur gaat af. Oswald komt binnen.

DOMINEE Helene?

ALVING Ik geloof dat ik net de duivel gezien
heb.

OSWALD Nou, fijn entree voor een langverwachte gast.

DOMINEE Helene, wees toch niet zo streng voor je Verloren Zoon. Hij is weliswaar kunstenaar geworden, maar ik ben er van overtuigd dat niet iedereen die die roeping volgt zijn ziel er aan verloren heeft. Toch Oswald?

ALVING Ik bedoelde niet Oswald, dominee. U heeft dan wel nooit ingestemd met zijn zogenaamd verdorven kunstenaarsbestaan, maar hij heeft zijn innerlijk goed geconserveerd!

OSWALD Ma-am, 't is al goed.

ALVING En zijn uiterlijk.

OSWALD Maman!

ALVING Dat mag toch gezegd worden, je bent
verschrikkelijk sexy.

OSWALD Mama...

DOMINEE Ja net zijn vader.

ALVING Maar nee, hij lijkt op mij. Dat zie je zo.

DOMINEE Als twee druppels kapitein Alving,
Oswald. En ik hoop dat je net zoveel energie
hebt en bewondering afdwingt als die
fantastische man.

OSWALD Ik voel een lichte vorm van
prestatiedruk opkomen, dominee en durf bijna
niet meer verder te spelen. U heeft de
verwachtingen strak gespannen, terwijl ik net
naar huis was gekomen voor een stukje ont-
spanning.

ALVING Oswald, je hebt niets meer te bewijzen lieverd. Je werk is regelmatig bejubeld in de kranten.

OSWALD Vaker afgekraakt dan bejubeld, maar dat is juist een goed teken! Pas als men door de gevestigde orde wordt omarmd, moet men zichzelf beginnen wantrouwen! Niet dominee?

DOMINEE Kritiek is een teken van liefde, Oswald. Men geeft om je talent.

ALVING En jouw prikkelende provocaties kan een tikkeltje gevestigde orde wel incasseren, toch dominee?

DOMINEE Het is goed dat je thuis bent, Oswald.

OSWALD Ter ere van mijn fantastisch
gefantaseerde vader, dominee. Oost west thuis
best.

Zo fijn in 't ouderlijke nest. Zeker wanneer je
er per ongeluk vroeg uitgevallen bent, zoals ik.

DOMINEE Té vroeg, lieve Oswald, inderdaad.

ALVING Dominee, een gezonde jongen doet het
geen goed om te lang aan de rokken van zijn
moeder te hangen.

DOMINEE Het spijt me heel erg, Helene, maar
op dit punt moet ik je tegenspreken aangezien
ik hier als negentiende-eeuwse moraalridder
ben aangesteld: de gelukkige jeugd is toch in
eerste instantie gebaat bij een stabiele
omgeving om in op te groeien.

OSWALD Daar moet ik u helemaal gelijk in geven dominee.

DOMINEE Ik wil het sluimerende conflict allerminst opstoken beste Oswald, maar de eerlijkheid gebied mij te zeggen dat jij geen idee hebt waarover ik het heb, omdat jij zo'n stabiele omgeving nauwelijks gekend hebt: een warm thuis met warme ouders.

OSWALD Maakt u zich geen zorgen dominee, mijn thuis was altijd erg goed verwarmd.

DOMINEE Je bent nog jong Oswald en hebt bijna je halve leven in de Parijse artistieke kringen geleefd, een precaire woestenij waar de immoraliteit weelig tiert.

OSWALD De artistieke kringen zijn één grote familie, dominee.

DOMINEE Dat bedoel ik juist. Eén grote familie waar alles met iedereen in het rond neukt. Een konijnenhol. Terwijl ik onder thuis veeleer die stevige hoeksteen van de samenleving versta, die bestaat uit een gehuwde man en vrouw met hun nakomelingen.

OSWALD Heeft u ooit zo'n artistiek konijnenhol bezocht, dominee? Wat zou dat een grote desillusie zijn voor uw stoute dromen, want er wordt daar even weinig in het rond geneukt als elders in deze fictieve wereld. Jammer genoeg misschien, maar zelden heb ik mannen en vrouwen met zoveel zorg, solidariteit en

warmte voor elkaar zien zorgen,
samengehouden door de authentieke
kleefkracht van vrije liefde en niet door de
hypocrisie van het huwelijk. En natuurlijk
gebeurt het dat het ene kind drie vaders heeft
en het andere vijf halfbroers. Dat is de
consequentie van de vrijheid en oprechtheid
waarmee het bohémienbestaan geleefd wordt.
Maar iedereen wordt er geliefd en omarmd.
Vive la liberté!

DOMINEE Treurig soort vrijheid lieve jongen.
Nee, als die bohémiens het dan zo lief en
oprecht met elkaar zouden menen, wat staat
hen dan in de weg om de huwelijkseed te
zweren? Zie je Helene, dat ik me al die jaren

niet ten onrechte zorgen heb gemaakt? Helaas, hij is besmet!

OSWALD Besmet? We zullen iedereen besmetten dominee! Dat is tenslotte het beste medicijn tegen de huichelarij die u verspreidt. U weet net zo goed als ik dat uw familiemodel geen stand zal houden. Het zit gewoon niet in de menselijke natuur.

DOMINEE En precies omdat wij meer dan alleen onze natuur willen zijn, Oswald, hebben wij mensen allerlei instituties in het maatschappelijke leven geroepen om het in rechte banen te leiden. Anders is het hek van de dam! Open je ogen, tuur door de vierde wand de toekomst in. Zie je? Daar in 2016 zit je grote

blijde familie op de tribune. Singles, ongehuwde koppels, alleenstaande moeders, vaders, homohuwelijken, abortussen, hondenliefhebbers en driehoeksverhoudingen...

OSWALD Ja en hier en daar een gehuwd stel waarvan we kunnen vermoeden dat het schip snel op de klippen dreigt te lopen.

DOMINEE Een dobberend vlot onthechte zielen zie ik, in een poel van verderf.

tegen publiek Ja geef het maar toe. U hoeft de schijn niet op te houden, dat werk doen wij wel. Maar ik zal er alles aan doen om dit tij te keren, hier in 1881 waar nog niet alles en iedereen verloren is.

OSWALD Weet u wanneer ik het verderf tegenkom dominee? Dat is wanneer één van uw gevestigde negentiende-eeuwse moraalridders met zijn lans tot in onze nederige artistieke zolderkamertjes weet door te stoten. Wanneer één van die ordentelijk gehuwde heren, die u waarschijnlijk in geuren en kleuren uit de doeken doet hoe liederlijk wij leven, ons bezoekt. Dan pas horen wij de meest obscene verhalen, over hoeren, escorts, escapades en buitenechtelijke kinderen.

DOMINEE Dit is moddergooien Oswald!

OSWALD Nee dominee, ze wanen zich op het juiste adres bij ons en sommen op een mooie zondagmiddag...

DOMINEE Zondagmiddag!

OSWALD ... als vanzelf hun geslachtsziektes op, als waren het trofeeën gewonnen op het slagveld. En, na ons er op die manier van vergewist te hebben dat zij óók 'de vrije liefde' bedrijven, grijpen ze met de moed der wanhoop langs alle kanten onder de rokken van onze collega's en geliefdes. Maar als ze dan van een kale reis terugkomen valt hen niets beter in, dan hun bittere frustratie om te zetten in gore getuigenissen over onze zeden. En zo wordt ons vrije leven bevuild en zwart gemaakt! Om van te kotsen is het dominee! Maar nu ga ik een ommetje in de coulissen maken, voor het drama vroegtijdig escaleert.

DOMINEE Maar waarom zegt u dan toch niets?

Mevrouw Alving, zeg dan toch iets! Roep hem terug en ter verantwoording!

ALVING De auteur heeft mij juist nu geen woordjes gegeven. Ik moet als vrouw het lijdend voorwerp spelen maar gelukkig heeft hij mij wel een zoon als verlengstuk geschonken. Die spreekt voor mij en ik ben het in alles met hem eens.

DOMINEE Eens? Eens?! Met zulke principes?

ALVING Ik heb – in tegenstelling tot u – het huwelijk van binnenuit gekend.

DOMINEE Nu moet u eens goed luisteren, mevrouw Alving, ik speel hier uw zaakbehartiger. Uw vriend en die van wijlen

uw man. Maar de dichter gebied mij nu in de rol van uw kerkelijke vader uw geheugen eens op te frissen.

ALVING Dominee, alsjeblieft, laat ons de spoken van het verleden liever in de fjord verzuipen, inclusief de dichterlijke terreur die ons leven domineert.

DOMINEE Mijn reputatie is geschaad en plein publique. Uw zoon heeft de indruk gewekt dat het ons, met onze principes, om niets anders te doen is dan het verhullen van onze verdorvenheid.

ALVING Maar daarom hoeft u nog geen zout in mijn wonden te strooien. Alstublieft spaar mij,

al was het maar voor één avondje! Genade
dominee!

DOMINEE Nee, ook vandaag zal u de bittere pil
slikken in het vagevuur dat dit stuk voor u
moet zijn. U herinnert zich toch, mevrouw
Alving dat u nog geen jaar na uw fictieve
huwelijk huis en haard had verlaten? Dat u
gevlucht was van uw imaginaire man?
Gevlucht! Gevlucht! En u weigerde naar hem
terug te keren! Hoezeer hij ook smeekte.

ALVING Ik herinner het me en u weet dat ik het
mij moet herinneren dominee, want mijn hele
personage hangt van traumatische herinner-
ingen aan elkaar. Maar ik weet ook dat u zich
vast en zeker herinnert aan welke excessen

mijn denkbeeldige wederhelft zich te buiten
was gegaan?

DOMINEE Er deden fictieve geruchten de ronde
ja en ik keur zijn verzonnen gedrag – mochten
die gefantaseerde roddels waar zijn – zeker niet
goed.

ALVING Maar u herinnert zich toch hoe ellendig
ik me voelde?

DOMINEE Omdat u weigerde uw kruis te
dragen!

ALVING Het was te zwaar.

DOMINEE U liet de zogenaamde zondaar in de
steek, verzaakte de plichten van een
echtgenoot, en aarzelde zelfs niet daarbij de

reputatie van uw tegenspelers op het spel te zetten.

ALVING De reputatie?

DOMINEE Het was ongelooflijk roekeloos van je om je toevlucht in mijn armen te zoeken, Helene!

ALVING Roekeloos? In de armen van mijn denkbeeldige dominee? Van onze zogenaamd intieme vriend?

DOMINEE Helene, je mag God danken dat je herder standvastig genoeg was om zijn verloren schaap terug op het rechte pad te helpen, naar huis, naar je fictieve echtgenoot. Ik, instrument in de handen van een hogere macht, heb je

wilde plannen doorzien en je terug gebracht onder het juk der vrouwelijke plichten.

ALVING Ja dominee dat was uw werk van barmhartigheid.

DOMINEE En heeft niet alles van toen af aan op wieltjes gelopen? Alving heeft zijn verzonnen leven gebeterd en ook in jou haalde hij het beste naar boven. Liefdevol en nagenoeg vlekkeloos was jullie leven, nauwelijks een dramatisch drama waardig. En ware het niet... ware het niet... dat u het zelf gepresteerd heeft nog een tweede schandvlek op uw blazoën te morsen, was ook ik er van verlost geweest hier avond aan avond als uw fictieve geweten te verschijnen.

ALVING Een tweede schandvlek? Ik ben me van geen kwaad bewust dominee!

DOMINEE Net als het echtelijke kruis woog dat van het ouderschap u te zwaar en gooide u uw bloedeigen kind met het badwater weg!

ALVING Maar dat is niet waar.

DOMINEE Toch wel, mevrouw Alving, dit is een wake-upcall! Nog nat achter de oren zond je hem ver weg van moeders haard, naar het verre buitenland. En zie! Nu komt hij naar u terug, geestelijk ontredderd! Compleet ontremd. Je zond hem in den vreemde en nu is hij zelf een vreemde eend geworden. *nu met de toon van een duiveluitdrijver* Bezint, mevrouw Alving, gij hebt gezondigd tegen het

huwelijkssacrament – dat erkent gij door het weeshuis, het monument dat gij ter ere van uw man – de kapitein opricht. Erken nu hoe gij tegenover uw eigen kind hebt gezondigd. Erken uw ouderlijk falen. Keer terug op uw stappen en redt wat er te redden valt! Ontvlucht uw commitment niet! Ik ben uw vriend mevrouw Alving, maar de auteur heeft mij in de rol van uw religieus leider ook deze harde woorden in de mond gelegd: u bent een zondares!

ALVING En vanwege uw donderpreek zie ik mij genoodzaakt de beerput te openen die ik altijd gesloten heb willen houden. Alleen voor u en voor niemand anders zal ik heel even het deksel lichten zodat u de stank in hoogsteigen

persoon kan savoureren. Dan zal u hopelijk begripvoller begrijpen waarom ik morgen het deksel definitief afsluit en begraaf onder dat prachtige monument dat ik voor mijn man heb laten oprichten.

Ze fluistert haar openbaring in zijn oor.

DOMINEE Ik begrijp het niet!

Ze fluistert verder.

DOMINEE *ontredderd* Nee!

ALVING Toch wel!

DOMINEE Even losbandig!?

ALVING Ssst!

DOMINEE Negentien jaar lang zuipen, neuken, slempen, seksen, brassen!

ALVING Stil dominee!

DOMINEE Maar dat kan toch niet!

ALVING En het meest perverse moet nog
komen...

DOMINEE Wat? Nog perverser?

ALVING Om van te smullen dominee. De hogere
macht moeten goed op dreef zijn geweest want
om mijn karakter nog meer dramatisch gewicht
mee te geven heeft mijn imaginaire wederhelft
zogezegd op de koop toe ook nog onze
toenmalige meid...

DOMINEE Nee!

ALVING Toch wel! Daar, in de imaginaire
eetkamer, hoorde ik op een dag de stem van
onze meid: 'Meneer Alving, wat doet u nou?
Herregud, meneer Alving, laat me los!'

DOMINEE Dat fantaseert u er nu zelf bij,
mevrouw Alving, als overvlijtige dramaqueen!

ALVING Dan heeft de meid toevallig negen
maanden later de vrucht van mijn fantasie
gebaard!

DOMINEE Oh my Herregud nee! Een bastaard?
En dat alles heeft u zo lang geheim gehouden!?
Maar waarom?

ALVING Ik moest dominee, voor mijn kleine
Oswald. Toen die laatste schande mij was
aangedaan begreep ik dat een hogere macht het
op ons gemunt had, maar ik was vast besloten
onze lotgevallen te dwarsbomen. Mijn zoon
zond ik naar het fictieve buitenland waar hij

aan die perverse pen kon ontsnappen en zijn vader hield ik zelf strak aan de teugel.

DOMINEE En ter ere van die smeerlap openen wij morgen een weeshuis?

ALVING Als begraafplaats voor mijn slechte geweten, dominee. Die hele weeshut is niets anders dan een graftombe waarin alle geruchten definitief weg zullen sterven in het vrolijke gekwetter van penetrante kinderstemmen. De enige manier om kapitein Alving's kapitaal in letterlijke en figuurlijke zin in rook te doen opgaan.

DOMINEE U heeft toch niet zijn hele fortuin in de stichting...?

ALVING Tot de laatste cent. Ik wilde te allen prijze vermijden dat Oswald ook maar iets van zijn vader zou erven.

Oswald komt op.

Maar als je van de engel spreekt!

OSWALD Eerst duivel – nu engel! Het voordeel van de twijfel heb ik alleszins al in mijn zak. In de coulissen heeft de auctoriële verteller me verzekerd dat zowel het drama als het diner zijn opgediend en dat het nu aan mij is om er nog een schepje bovenop te doen.

Regina op

REGINA Excusez-moi madame ik wil de show niet stelen, maar er is een pakje aangekomen, dus ik moest ook op.

DOMINEE Ah, de zogenaamde kopies van mijn
lofdicht op de kapitein!

REGINA En bovendien staat het eten op tafel.

Le diner est servi! Monsieur Oswald, est-ce que
vous désirez le vin blanc où rouge?!

OSWALD Les deux, Régina. Want er is niks
effectiever om de éenzaamheid te verdrijven
dan samen flessen ontkurken. Vous permettez,
mademoiselle?

REGINA Bien sur, monsieur.

Oswald en Regina samen naar het achterplan.

Daar wordt geflirt.

DOMINEE Oh my God! Oh my God! Mon Dieu.

Mein Gott.

ALVING Dominee, gaat het?

DOMINEE Herregud! Herregud!

ALVING Vanwaar deze accuut meertalige bui van geloofsijver?

DOMINEE Dat lofdicht op wijlen uw man, mevrouw Alving, dat kan ik toch niet meer voorlezen, nu u mij zelf de ware tronie van uw man hebt leren kennen, kan ik toch niet met uitgestreken smoelwerk zijn karakter bewierroken?

ALVING Nog even op uw tanden bijten, dominee! U heeft alles tot nog toe voortreffelijk meegespeeld. Wanneer u morgen nog één keer deze tragische komedie opvoert, kunnen we hem voorgoed begraven met uw lofdicht op de kapitein als vroegtijdige climax. Dan kunnen

we na het eerste bedrijf al afsluiten en u met de volgende boot nog naar huis.

DOMINEE Dat zal het publiek nooit slikken!

ALVING Overschat de mensen niet dominee.

Die hebben zelf al zoveel eigen zorgen dat ze blij zullen zijn van de onze af te zijn.

DOMINEE Ik kan het niet.

ALVING Nou, probeert u eens! Ik zal u wat regie-aanwijzingen geven.

plotseling

REGINA Meneer Oswald, wat doet u nou? Mais putain, monsieur Oswald! Lache-moi, u piekt te vroeg! Mais putain! *gilt* Iiiiiihh!

DOMINEE Ik geloof toch dat onze tragikomedie nog even aansleept...

ALVING *doet alsof ze niets ziet* Hoe bedoelt u, dominee?

DOMINEE Uw zoon en Regina... daar in de eetkamer!?

ALVING *tussen de tanden* Negeren dominee!

DOMINEE Maar dat is toch geen onschuldig flessen ontkurken daar!

ALVING Ik adviseer dat tableau vivant te ignoreren als was het nature morte. Het zijn de spoken uit het verleden.

DOMINEE Wat? Regina is toch niet de buitenechtelijke aanwas?

ALVING Ssst! Stil dominee!

DOMINEE Is zij de bastaard?!

ALVING Dominee, nu heeft u alweer de
interesse van het publiek gewekt! Kijk die
meneer is ook weer wakker! Oh nee, nu zijn we
verplicht de verlengingen te spelen!

REGINA A table!

TWEEDE BEDRIJF

ALVING U heeft het opzettelijk gedaan!

DOMINEE Helemaal niet! Ik zag het gewoon en ik zag dat de anderen het zagen. Daarom kon ik moeilijk anders dan klokkenluidend aan de alarmbel trekken.

ALVING 135 Jaar incest! Ik heb er genoeg van!

We moeten zo gauw mogelijk een exit-strategie bepalen om deze incestueuze catastrofe af te wenden. Help!

DOMINEE Ik weet het ook niet, mevrouw

Alving, een religieus leider is natuurlijk geen expert in het managen van dit soort vleeselijke zaken. Wel duidelijk is dat het object van verlangen meteen operatief verwijderd moet worden. Naar huis naar haar vader!

ALVING Die natuurlijk haar vader niet is.

DOMINEE Oh maar nee maar ja natuurlijk...

pas nu realiseer ik me de omvang van deze narratieve ramp. De vieze droom van een auteur die zich het goddelijke beschikkingsrecht aanmeet. Ben je wel zeker dat...

ALVING Helaas, dominee, uw vieze droom is voor mij een harde realiteit. De meid heeft mij

toentertijd alles opgebiecht en ook Alving kon het niet ontkennen. Ik heb haar een stevige mep gegeven.

DOMINEE Oh.

ALVING Een stevige mep zwijggeld, bedoel ik. Vervolgens heeft ze Engstrand, die een oude vlam van haar was, om de vinger gewonden, met het geld en een zielig verhaal over een charmante Engelsman met een supergroot zeiljacht. En in de vliegende haast zijn ze getrouwd. Door u, by the way.

DOMINEE Oh my Herregud, door mij, ja. En ik vond hem nog zo geloofwaardig, Engstrand, toen hij voor zijn voorhuwelijkse zonde door

het slijk ging. Dat ik mij zo heb laten beetnemen – en dat allemaal voor wat zakgeld.

ALVING Zakgeld? 5000 Noorse toneelkronen heb ik haar gedoneerd.

DOMINEE 5000 Gedevalueerde toneelkronen, en daarvoor trouwt hij een gevallen vrouw?!

ALVING En dan? Ik trouwde toch ook een gevallen man? Of dacht u dat Alving voor ons huwelijk een heilig boontje was?

DOMINEE Helene, laat ons geen appelen met peren vergelijken. Jij volgde alleen maar je hart en de raad van je ouders!

ALVING Ik dacht dat ik voldoende had laten doorschemeren voor wie mijn hart toen klopte.

DOMINEE Helene

ALVING En mijn ouders maakten snel de rekening: an offer you can't refuse!

DOMINEE In ieder geval is alles volgens de wet verlopen.

ALVING De wetten van de markt zal je bedoelen. Ik heb altijd alles 'volgens de wet' gedaan dominee en dat is precies waar alles fout is gegaan! Schijnheilig en laf ben ik geweest. Maar nu wil ik vrij zijn, brokken maken! Creatief destructief mijn fictieve leven vormgeven.

DOMINEE 'Vrij zijn' die loze leus, die losse flodder? Is dat de boodschap waar we in gevangen zitten? Als er iets is waar we in 2016 niet meer mee aan kunnen komen...

ALVING Ik tast ook in het duister dominee.
Dat duister waarin spoken welig tieren. En
iedereen is wanhopig op zoek naar een
lichtpuntje, een vuurtoren. Ikzelf ben in deze
zee van leugens nog het enige kompas waarop
ik durf te varen. Had ik mijn intuïtie maar van
begin af aan gevolgd, dan had ik meteen de
vuile was buiten gehangen. In plaats daarvan
volgde ik de regie-aanwijzingen die de angst mij
ingaven, kleefde pleisters op een etterende
wonde...

DOMINEE U beschermde uw kind.

ALVING Ik speelde toneel.

DOMINEE Net als iedereen. En als we dat niet
zouden doen, hoe zou de wereld er dan uitzien?

ALVING Ik had naar hem toe moeten gaan en zeggen: 'Oswald, je vader was een gore smeerlap, vreemdganger en notoire zuipschuit. Hij leidde een waardeloos leven.'

DOMINEE Herregud, Oswald heeft al zo weinig normen en waarden om zich aan vast te klampen. En ook zijn enige rolmodel wilt u nog vernietigen? Het rolmodel dat u zelf in eindeloze brieven hebt gecreëerd?

ALVING Niets dan leugens heb ik hem voorgekauwd, zijn hele leven.

DOMINEE Leugens om bestwil, Helene.

ALVING Ik heb hem gemaakt, mag ik hem dan niet breken ook? Ik zal hem confronteren met de waarheid!

DOMINEE De waarheid? De waarheid is ook niet meer dan een vaak herhaalde leugen.

Idealen, dromen, fantasieën zijn de bouwstenen van de wereld, de leugens die we tijdelijk voor waar aannemen. Daarachter schuilt niet de waarheid, maar het niets.

ALVING Valse idealen, uitgekauwde dromen, dode ideeën waar we uit angst voor de éenzaamheid rond samenklonteren maar die ons niet werkelijk bij elkaar kunnen houden. Spoken zijn het, doden die kunstmatig in leven worden gehouden. Net zoals wij hier. We leven volgens de regels die we zelf niet hebben geschreven. Ik wil helder denken, maar het lukt me niet. Telkens praat er iets of iemand

tussendoor. De auteur is dood, we kunnen hem niet meer ter verantwoording roepen, maar zijn waanbeelden blijven ons lastig vallen. Een leeg blad zou ik willen zijn. De wereld, mijn wereld, opnieuw uitvinden.

DOMINEE Wat u daar toont is een staaltje individualistische hoogmoed, mevrouw Alving.

ALVING Maakt u zich geen zorgen, dominee, ik ben toch te laf. Ondanks alles, te comfortabel in mijn eigen ellende. Risicovermijdend gedrag.

Als ik de moed zou hebben zou ik zeggen:

'Oswald, je vader was een smeerlap, hij heeft de meid verkracht en dit is het resultaat: Regina, je halfzus'. En Regina: 'Dit is je halfbroer. 't Is

dat je het weet, maar hou je verder vooral niet in.'

DOMINEE Oh my Herregud, dat is te veel voor de negentiende-eeuwse pilarenbijter die ik representeer. Het zijn toch geen dieren?

Dat komt ervan, van uw verschrikkelijke lectuur, dat vergiftigd geschenk dat u me daarnet hebt gegeven. Dat zijn die boeken die jouw leven, onze eeuw, de geschiedenis uit zijn verband rukken.

ALVING Niet die lectuur was het die mij tot deze gedachtenkronkels heeft gebracht, maar uzelf. Uzelf, op dat lang geleden moment dat ik een wending aan ons fictieve leven trachtte te geven en ik voor u stond, met mijn ziel onder

de arm. Hier ben ik, neem mij! zei ik.

U wauwelde iets over plichten, verplichtingen, ingeslagen wegen, bladiebla en stuurde me terug. Mijn hele wereld spatte uit elkaar. Daar stond ik, tussen de brokstukken van schijnheiligheden, conventies, regeltjes, wetten, idealen en dromen. En toch... ik was te laf om met die brokstukken te leven. Ik heb het allemaal aan elkaar gelijmd en hier sta ik nu te doen alsof.

DOMINEE En dat is het resultaat van het zwaarste gevecht dat ik ooit met de duivel heb gevoerd?

ALVING Noem het je grootste nederlaag.

DOMINEE Mijn grootste overwinning, Helene,
een overwinning op mezelf.

ALVING Je grootste misdaad.

DOMINEE 'Hier ben ik, neem me!' riep je.

Ik zei: 'Vrouw, keer om naar je zogenaamde
wettige echtgenoot.' Als dat een misdaad is...

ALVING Dat was het.

DOMINEE We begrijpen elkaar verkeerd.

Ik heb nooit, nooit – in het diepst van mijn
gedachten – heb ik je nooit anders gezien dan
als de vrouw van een ander.

ALVING Nu verdraait u alweer de feiten.

DOMINEE Helene.

ALVING Houdt u de schijn maar op dominee,
hier zit immers publiek en u zit tot over uw

oren in de onbestaande raden, toezichten en besturen. Ik vecht wel alleen met de spoken in en buiten mij. U ziet ze blijkbaar toch niet.

DOMINEE De spoken rond u zal ik helpen verslaan. Na al het verschrikkelijke dat ik vanavond van u gehoord heb kan ik het immers niet over mijn diepgelovige hart krijgen een weerloos meisje als Regina in het hol van de spreekwoordelijke leeuw achter te laten. We moeten de situatie redden.

ALVING Het beste zou zijn om een huwelijksbootje voor haar te regelen waarmee we haar zo snel mogelijk een veilige haven kunnen binnenloodsen.

DOMINEE Een goeie strategie voor de lange termijn. Maar ondertussen kunnen we haar op korte termijn best zo gauw mogelijk onder de vleugels van haar vader parkeren.

ALVING Haar vader?

DOMINEE Herregud! Engstrand is natuurlijk niet...

Regina komt op.

REGINA Klop klop madame! Mes excuses, maar mijn afzichtelijke vader, mon père affreux, wil per se alle aandacht naar zich toe trekken. Il veut attirer l'attention. En vraagt mij u toestemming voor een opkomst te vragen.

ALVING Laat hem binnen.

Regina af

DOMINEE Goed, dan kan ik hem meteen
confronteren!

Engstrand op

ENGSTRAND Mevrouw Alving, ik kom u officieel
mede delen dat de laatste spijker in het
weeskamp is geslagen. De verzamelde vrome
werkmensen zouden dan ook graag afsluiten
met een kleine gebedsstonde vanavond.

ALVING Nu?

ENGSTRAND Ja, ik wil de dramatische boel hier
niet stil leggen, maar misschien kan het op het
achterplan, terwijl u rustig doorspeelt?

Nu de dominee hier toch is, dachten we dat hij
misschien zo goed zou willen zijn om ons in

gebed voor te gaan. Wij zijn immers maar amateurs in zake...!

DOMINEE Dat ben je inderdaad, een amateur! Geen wonder, dat je voor het alziend oog van God door de mand valt. Al is het eerder laat dan vroeg! En zolang je niet je geweten hebt gezuiverd zal geen gebed je ziel nog kunnen redden, Engstrand.

ENGSTRAND Oei dominee, zoveel goddelijk strengheid had ik niet als antwoord verwacht. 't Is maar voor een schietgebedje...

DOMINEE Je gaat door voor de vader van je dochter, Engstrand!

ENGSTRAND Dominee, dat lijkt me logisch.

DOMINEE Nee ik bedoel, dat je je niet langer van de domme te hoeft houden, Engstrand.

ENGSTRAND Ik speel dan wel de gewone man, maar daarom ben ik nog niet gespeend van enige intelligentie.

DOMINEE Zozo, je volhardt in je zonden. Je zalige vrouw zaliger heeft alles opgebiecht aan mevrouw Alving hier! Je bent ontmaskerd!

ENGSTRAND Oh my Herregud, Oh my Herregud! Ben ik nu het slachtoffer van de dramatische ironie? Waarom? Waarom ik? En dat net nu, nu mijn kaarten gunstig liggen! Mij zijn opzettelijk de verkeerde regieaanwijzingen gegeven. Mijn zogenaamde zalige vrouw zaliger

zou ten allen tijde hebben gezwegen. En ik moest hetzelfde doen.

DOMINEE Maar toch niet tegenover je
zielzorger! Ik, die jouw reputatie gered heb, die voor jou door de vingers had gezien dat je voor het huwelijk je-weet-wel, en je inschreef in het kerkelijk register. Die reddende engel die ik ben, waag je jarenlang te bedriegen?! Diegene die jou je hele leven met raad en daad heeft bijgestaan, je enige schouder om op te huilen?

ENGSTRAND Ik kan het niet ontkennen.

DOMINEE Het is uit tussen ons.

ENGSTRAND Maar dominee...

DOMINEE Nee, over en uit.

ENGSTRAND ...ik kon toch niet weten dat mijn zalige vrouw haar eigen ruiten zou ingooien?

DOMINEE Af! Af! Onze dialoog wordt opgeschort!

ENGSTRAND Nee, nu moet u zich toch ook eens in een ander personage trachten in te leven, dominee! Ik heb toch alleen maar mijn plicht gedaan.

DOMINEE Je plicht gedaan?!

ENGSTRAND Precies zoals ik het van u had geleerd! Want is het niet onze goedgebouwde plicht om een gevallen mens op te rapen? Dat heb ik gedaan: zij die mij zo hoogmoedig had afgewezen en nu voor mijn voeten lag heb ik opgeraapt. Zij die werd ge-enterd en verkracht

door één van die Amerikaanse of Russische
zeiljachtpiraten, die onze Noorse fjordenidylle
onveilig maakt. Zij die nu snotterend en
stotterend om mijn erbarmen smeekte...

Dominee, mijn hart brak.

DOMINEE Dat begrijp ik.

ENGSTRAND Kon ik haar laten liggen? Ik, die
haar kort te voren nog zo fel had begeerd, zou
haar nu hoogmoedig de rug toe keren? Nee
dominee, ik raapte haar op en zij zwoer
voortaan, in ruil voor mijn leugen, een eerlijk
leven te leiden.

DOMINEE Dat ware allemaal erg nobel geweest
Engstrand, als je het niet voor het geld had
gedaan.

ENGSTRAND Geen cent heb ik van haar
aangenomen!

DOMINEE 5000 Miserabele toneelkronen heb je
van haar gekregen! Lieg niet!

ENGSTRAND Dat geld van die Amerikaans-
Russische womanizer met zijn geile zeiljacht?
Dominee, waar ziet u me voor aan? Die
afkoopsom van die pooier? Smijt het in zijn
gezicht, zei ik. Maar hij was al met het
noorderlicht vertrokken.

DOMINEE Wel in dat geval...

ENGSTRAND ...had ik het moeten verbranden.
Ik weet het dominee, maar ik kon het niet over
mijn hart krijgen. We hadden geen cent. Elke
kroon hadden we nodig om het kleine

mormeltje in leven te kunnen houden. Ik ben maar een zwak schepsel dominee, maar voor mijn dochter en mijn zalige vrouw zaliger heb ik altijd dubbel geplooid gelegen. Mijn lieve Regina! Ik mocht dan zelf verzuipen, haar leven zou ik redden!

DOMINEE Engstrand, ik heb u verkeerd ingeschat. Je bent een integer mens.

ENGSTRAND Dominee, alstublieft, nee, laat u zich niet misleiden. Het is geenszins mijn bedoeling hier als Mr Nice Guy de toneelgeschiedenis in te gaan. Ik ben een zwak schepsel, dat met een goeie daad links en rechts de genade Gods tracht af te kopen. Maar een geweten kan nooit rein genoeg zijn.

DOMINEE Vergeef mij, Engstrand.

ENGSTRAND Dominee! Nee, u moet mij
vergeven! Ik ben een chronische leugenaar.

DOMINEE Het is goed, Engstrand, de geslagen
hond hoeft u nu ook weer niet te spelen.

We verdraaien de werkelijkheid allemaal wel 's
een beetje en een vaak herhaalde leugen is
soms... Nou ja, laat ons alle misverstanden
tussen ons met de dekmantel der liefde
toedekken. Sorry! Sorry? Kon ik maar meer
doen dan woorden spuien om mijn blijk van
hersteld vertrouwen te onderstrepen.

ENGSTRAND Oh als de dominee dat zou willen
doen.

DOMINEE Tjah, had dat gekund.

ENGSTRAND Want het toeval wil dominee, dat ik een pandje op het oog heb in Lille Havnegaden waar ik een soort B&B voor zeevarenden wil beginnen, een soort weeshuis waar deze roergangers der wereld-economie tot rust kunnen komen na het zwalpen op de baren.

DOMINEE Een B&B?

ENGSTRAND Ja! Een B&B!

DOMINEE Waar staat dat voor?

ENGSTRAND 'Bier en Bordeel.' U weet toch waar het zeevarend volk behoefte aan heeft wanneer ze aan wal komen?

DOMINEE Oh!

ENGSTRAND Nee, grapje, dominee. B&B staat voor 'Bed en Bezinning'. De dorstige ziel der matrozen wil ik laven. En het zou maar al te mooi zijn als de dominee in deze goede zaak zou willen investeren en niet alleen maar in immateriële zin maar ook met harde doekoes.

DOMINEE Een B&B voor Bed en Bezinning, dat zou wel eens een gat in de negentiende-eeuwse markt kunnen zijn. Ik denk er over na!

ENGSTRAND U denkt er over na?

DOMINEE Meer kan ik op dit moment niet beloven en nu hop naar het achterplan.

Steek de kaarsen maar al aan, we gaan bidden dat de vonken er vanaf spatten!

ENGSTRAND Jahaa, vonken dominee, die ons in
vuur en vlam zetten voor den Heer. Jammer
genoeg op het achterplan, want als er iets is
waar de verzamelde mensheid in 2016 zich
nauwelijks een voorstelling kan van maken dan
is het toch wel de religieuze devotie die wij
hier aan de dag leggen. Mevrouw Alving, het
spijt mij heel erg u in deze scène zo te hebben
verwaarloosd. Voor mijn dochter daarentegen
heb ik wel altijd goed gezorgd. *probeert de
geveinsde emotie geveinsd te onderdrukken*
Maar bij u is ze in nog betere handen. Zorg voor
haar. Ik ben u eeuwig dankbaar. *af*

DOMINEE Ziet u nu, mevrouw Alving,

Nu hoorden wij de hele andere kant van ons verhaal! Bijna waren we op het verkeerde spoor gezet door de alwetende verteller.

Maar gelukkig beschikken wij over inside informatie direct van bij de bron. Een mens moet altijd voorzichtig zijn in zijn oordeel over de medemens. Wat zwart lijkt, kan in een ander licht plotseling wit blijken.

ALVING U bent zo een goed gelovig mens, dominee, dat ik het zelf bijna niet kan geloven.

DOMINEE Nu ben je alweer zo sceptisch, Helene! Hoe denk je ooit gelukkig te worden wanneer je nooit ergens in gelooft, wanneer elk sprankeltje hoop overschaduwd wordt door wantrouwen? Dit is het leven Helene, een

verhaal dat met houtjes en touwtjes aan elkaar is geknoopt. En wij zijn inderdaad zelf de vlijtige vertellers die de verhaallijnen in elkaar weven. Soms is het lelijk, treurig en dramatisch en af en toe klaart de lucht op! En juist dan moeten wij met volle lust verder weven. Dat destructieve deconstrueren altijd maar!

ALVING Ik weet het niet...

DOMINEE We weten het allemaal niet! Maar we smijten ons erin met de moed der hoop. Enfin, ik vervoeg mij bij de vrome lieden.

Wie weet dat het gebed mij inspireert tot een goeie oplossing voor Regina.

Manders af – Vuur op

ALVING Nu ben ik alleen en alleen kalmte kan me redden!

VUUR Helemaal alleen bent u niet, mevrouw Alving.

ALVING *schrikt* Aaaaaaaah! Brand! Brand! Help! Hellep!

VUUR Rustig maar, niemand kan u horen.

Ik verschijn aan u als in een droom. Wandelend teken aan de wand.

ALVING Het spijt me, maar ik begrijp u niet.

Ik kan u niet lezen! Waarom? Wat heb ik gedaan? En wat representeert u? De hel? Het hellevuur? Of knagend geweten?

VUUR Ik ben de stem die in u flakkert. U heeft me verwaarloosd, mevrouw Alving. Luistert u

dan toch! Hoort u mij niet knetteren, daar diep van binnen? Ziet u mij niet schijnen daar hoog boven in het universum? De zon bij dag, de sterren bij nacht. Het gloeiende magma in de vulkaan die u zelf bent.

ALVING Meneer, ik ben een moderne vrouw in een moderne tijd. 1881 Rules en u bent getemd. Vuur is niets meer dan de slaaf der negentiende-eeuwse stoomketels. Voor uw poëzie is hier geen ruimte. Bovendien worden er allang geen heksen meer verbrand en in de vlammenzee der hel gelooft ook niemand meer. In de 135 jaar dat ik over deze spreekwoordelijke planken dool, is je kaars steeds zwakker gaan schijnen. Dit is de tijd der

koelkasten, brandwerende materialen,
verzekeringen en alternatieve energiebronnen
zoals water en wind. U wordt vriendelijk
bedankt voor uw diensten. Het was een mooie
tijd, erg romantisch maar we kunnen nu zonder
u voort. Geen gezellige avonden aan de haard
meer, dank u.

VUUR U miskent mij.

Ik ben dat wat het leven op gang brengt...

ALVING En wij hebben van dat leven meer dan
genoeg, mevrouw. 135 Jaar al zet je elke
opgevoerde avond mijn weeshuis in lichterlaaie
maar vandaag zal het anders gaan want ik ben
namelijk verzekerd. U staat schaakmat! *doet*

alsof ze het Vuur niet meer ziet Ah kijk, ik zie u al niet meer.

VUUR Mevrouw Alving, ik ben het die u liefheeft. Wat mijn vlammen verzengen is niets meer dan dat wat u plaagt. Ik breng de dood niet, maar de vernieuwing. Omarm me!

ALVING Blijf van me af. Een kind weet dat men vuur niet mag aanraken. Men verbrandt zijn vingers. Daar is het trouwens, mijn kind...

VUUR Mevrouw Alving, u bent koud, als een lijk. En dat terwijl het uw man was die onder de zoden ligt. Hij was vuur! Maar dankzij u is hij uitgedoofd!

ALVING Oh! Geest verdwijn, lieverd verschijn!

OSWALD *komt op met een glas of fles* Het spijt me moeder, maar men heeft mij alweer geboden op te komen en dit keer lichtelijk onder invloed – Het is namelijk tijd voor een intiem gesprek, tussen moeder en zoon.

ALVING Het moeilijkste gesprek ooit, waarin mijn stiltes meer zullen zeggen dan mijn woorden, want ik voel de bui al hangen.

OSWALD En omdat ik juist mijn hele hart wil uitstorten, drink ik me moed in.

ALVING Maar niet te veel, liefje.

OSWALD Maakt niet uit. *drinkt zijn glas uit*
Er ligt toch al vanalles op mijn lever.

ALVING Mijn lieve jongen...

OSWALD Nee mams, zo zeemzoeterig opent ons gesprek niet. Dat zou niet geloofwaardig zijn, dat de moeder die haar zoon steeds zo ver mogelijk van deze scène heeft weten te houden oprecht gelukkig zou zijn met zijn come-back.

ALVING Oswald lieverd!

OSWALD Niks lieverd, liever open ik ons gesprek met de existentiële vraag of het je ooit wel een enkele moer heeft kunnen schelen of ik al dan niet bestond!

ALVING *verontwaardigd* Ik speel je moeder!

OSWALD En, met alle respect, maar dat doe je verschrikkelijk slecht.

ALVING Oswald...

OSWALD Van elke nestwarmte ben ik verstoken
gebleven. Koud en kil stuurde je me naar het
fictieve buitenland. Mijn vader heb ik – dankzij
jou – nauwelijks gekend! Voor elke taak die in
je functie-omschrijving was opgenomen ben je
faliekant gefaald.

ALVING Ik ben een vrouw met een missie,
Oswald, en daarom moet ik zwijgen als een
graf, heb vertrouwen. Tot nu toe is toch alles
goed gekomen? Kijk eens tot wat voor een uit
de kluiten gewassen kerel je bent uitgegroeid.

OSWALD Dat is alleen maar de schijnheilige
oppervlakte moeder, want van binnen ben ik
één groot brok ellende, daar broeit langzaam
het drama als een smeltende kernreactor.

ALVING Lieverd, je bent gewoon nog moe van de reis.

OSWALD Nee mama, veeg mijn miserie eens voor één keer niet onder het tapijt als onbenullige terzijdes in jouw tragedie. Voor één keer heb ik je luisterende oor nodig.

ALVING Maar natuurlijk liefje, ik geef je mijn hele schouder om op te huilen, en vraag jou terwijl ik je haren streel met aarzelende stem: 'Maar wat is er dan toch? Je bent toch niet ziek!?''

OSWALD Ziek? Nee. Verrot is een beter woord mama. Mijn hersenen zijn vermolmd, door en door verweekt! Negentiende-eeuwse syphilis! Ik zal nooit meer kunnen werken!

ALVING Oswald, dramatiseer je het nu niet zelf een beetje?

OSWALD Nee, een levende dode ben ik, een zombie, een spook!

ALVING Een spook? Maar liefie, waar komt dat nu zo plotseling allemaal vandaan?!

OSWALD Dat is het grote mysterie mama! Want ik heb nooit een losbandig leven geleid. Altijd alle risico's ontlopen. En toch treft het Lot juist mij met grote L! Zomaar, uit het niets!

ALVING Gewoon een burn-out lieverd!

OSWALD Dat dacht ik ook, en daarom ging ik langs bij onze alwetende verteller, dokter Ibsen. En vroeg wat er toch met me aan de hand was. Ik kan zo niet werken! zei ik. Ik ben vrij

scheppend kunstenaar en heb een heel jong leven vorm te geven! Maar met die stekende pijnen in mijn hoofd kom ik tot niets. Geen klodder verf krijg ik op het doek! Maar toen sprak hij als een sfinx, de raadselachtige woorden: 'De zonden der vaders bezoek ik aan de kinderen!' Waarop ik natuurlijk meteen uit je eindeloze lofzangen aan de smetteloze levensloop van mijn vader citeerde.

ALVING En?

OSWALD Een pijnlijke stilte liet hij vallen.

En daaruit kon ik niets anders concluderen dan dat ik alles aan mezelf heb te danken! Maman! Ik heb mezelf ongeneeslijk geruïneerd. Vive la liberté – joie de vivre! Ik dacht dat het kon!

Parijs! Het zuiden! Eindelijk de zon! Dat genereuze vreugdevuur! Joie de vivre! Maar het bohémienbestaan heeft zich gewroken! Ik was er niet tegen opgewassen. Ik, moerasplant uit dit miezerig doorsijpeld land. Pffff, als het nu nog erfelijk was geweest, als ik het kon afschuiven. Maar nee, ik ben zelf de rotte appel aan de stamboom!

ALVING Sst lieverd, zwijg. In elk woord smeult immers het begin van een tragedie nog groter dan de vorige. Spreken is zilver, maar zwijgen is goud. Onze enige verzekering tegen het drama! Alleen het zwijgen kan het levensvuur verstikken dat ons opbrandt. De woorden zijn het... woorden... We zijn niets dan woorden.

OSWALD En ik krijg zo'n dorst van al dat Aan
Het Woord Zijn! Laten we nog iets drinken,
maman! Iets om onze ellende af te blussen!

ALVING Natuurlijk lieverd, iets te drinken,
un lait au chocolat.

OSWALD Nee, iets sterker.

ALVING Lieverdje, zou je dat nou wel doen?

OSWALD Zie je, ik wist het: je houdt niet van
me. Liever zie je me creperen in mijn eigen
ellende!

ALVING Maar Oswald, je bent het enige in de
wereld waar ik voor leef.

OSWALD Nee! Alles is hier tegen mij. Dit
vervloekte fictieve Noorwegen waar jij de
hoofdrol in speelt!

ALVING Nee liefie, sus sus, jij speelt de hoofdrol in mijn leven en ik doe alles voor je! – Regina!
Regina!! Champagne!!!

OSWALD Wat zei je mama?

ALVING Dat ik alles voor je doe, alles.

OSWALD Zeg het nog een keer mama alsjeblieft...

ALVING Liefie! Alles! Alles! Alles doe ik voor je.

OSWALD Alles! Als dat zou kunnen... mijn lievelingswoord. Alles! Ik wil alles! Ik wilde alles en ik wil het nog steeds. Ik heb zo'n honger naar... alles.

Regina op nu met champagne

REGINA Le champagne est arrivé!

OSWALD En heeft zij niet alles wat een vrouw moet hebben?

ALVING Wie? Regina? Regina toch niet? Regina is alles behalve volmaakt Oswald. Ik had ze vroeger in huis moeten nemen.

OSWALD Alles is ze!

ALVING Maar ik hou van haar met al haar foutjes.

OSWALD Mijn alles. De enige redding!

ALVING *als boerin met kiespijn* Haha, Regina?

OSWALD Ik kan mijn angsten niet langer alleen dragen...

ALVING Maar daarvoor heb je je moeder toch, Oswald?

OSWALD Dat dacht ik ook mama, daarom ben ik toch naar huis gekomen. Maar ik houd het hier niet uit. Ik moet anders leven, elders.

Elders. Anders. En Leven met grote L. Als het nu nog alleen maar die ziekte was, dan zou ik hier blijven. Want je bent mijn beste vriendin en ook in 2016 zijn boemerangkinderen weer helemaal in.

ALVING Ja toch liefje? Ik ben je beste vriendin...

Regina! Champagne! Meer champagne!! Ik zal mijn verzopen moerasplantje eens mooi reanimeren.

OSWALD Maar ik kan hier niet blijven mama.

Alles knaagt aan me! De angst, de spijt, de spoken... Veel te lang ben ik hier gebleven – geen ezel vergist zich 135 jaar. Ik moet hier weg.

ALVING Weg? Hier?

OSWALD En bovendien heb ik nog een schuld te vereffenen tegenover Regina.

Regina op met champagne

OSWALD Un jour, je t'emmènerai à Paris! Niet waar Regina?

REGINA Oui monsieur! C'est pour ça que j'apprends le français... Parce que un jour vous m'emmènera à Paris.

OSWALD Oui.

REGINA Oui monsieur.

OSWALD Comme je l'ai promis.

REGINA Comme vous l'avez promis. Dans vos lettres.

OSWALD Dans mes lettres! Oui!

REGINA Oui!

OSWALD Joie de vivre!

REGINA Joie de vivre!

OSWALD *geeft de fles aan Regina* Enivrez-vous!

REGINA Enivrez-vous sans cesse!

OSWALD Exces! Exaltatie! Mama!

ALVING Lieverd, je bent ziek!

OSWALD En nog veel zieker wil ik worden! Mijn hele leven is de ziekte. Daarom moet ik hier weg mama... uit dit fictieve Noorwegen waar ik gevangen zit. Dit land van regen en regeltjes. Land vol norsigheid en normen, tranendal van controle! Waar elke ademzucht als verspilling van energie gezien wordt, tenzij hij aan het woord 'zuinig' wordt besteed. Dat moet de Nederlandse mensheid daar in

2016 toch ook merkwaardig actueel
voorkomen? In de 135 jaar die onze tijd van
hun tijd scheidt heeft de wereld er wel eens
anders uit gezien. Maar de doctrines van toen
hier zijn daar nu weer helemaal terug! Zuinig,
bezuiniger, bezuinigst. En ik wil het niet!

REGINA *Moi non plus!*

OSWALD Ik wil een andere wereld leven waar
mijn adem alleen maar het vuur aanwakkert! Je
hebt toch gezien wat ik maak? Al mijn werken
zijn niets anders dan pleidooien voor spelen en
verspillen! Ik wil het leven leven.

REGINA *La vie.*

OSWALD ...met volle teugen slurpen en
verbrassen! De hele wereld is een

schouwtoneel? Wel doe mij dan maar een komedie! Sorry, maar de rol die ik nu speel is niet voor me weggelegd. En zolang ik hier blijf verwater ik, verdrink, verstik in de matiging, de lelijkheid.

ALVING Maar lieverd, hoe weet je nu dat dat zal gebeuren?

OSWALD Dat weet ik gewoon! Ik kan hetzelfde zieke leven lijden hier of daar en het zou niet hetzelfde leven zijn. Ziek ben ik in de ogen van de ander. Ook in die van jou mama... Ik zie het!

ALVING Ik geloof dat het me langzaam begint te dagen.

OSWALD Wat begint te dagen?

ALVING De oorzaken en gevolgen! Nu moet ik spreken... En dan moet je kiezen Oswald. En jij ook Regina. De hele waarheid zal ik op melodramatische toon...

Dominee komt op.

DOMINEE De hele waarheid? Gelukkig verschijnt de dominee weer net op tijd ten tonele. Terug van een stichtelijk momentje tussen de éénvoudige werklieden. Zo aandoenlijk! Die éénvoudige éénvoud van de vrome mens. Men zou bijna menen dat ze het menen.

Nee, een mens moet er zichzelf voortdurend aan herinneren dat de wereld toneel is en dat zonder uitzondering altijd en overal! – We

moeten Engstrand absoluut bijstaan met zijn
Bed en Bezinning voor zeelieden, en jij Regina,
jij zal binnenkort je vader vergezellen om hem
een gezellig handje te helpen. Ga maar alvast
je koffer pakken.

REGINA Ja monsieur pasteur, ik ga mijn koffer
pakken.

DOMINEE Braaf!

REGINA Voor Parijs!

DOMINEE Pardon?

OSWALD Regina gaat met mij mee dominee!

DOMINEE Pardon?

OSWALD Als mijn fictieve echtgenote – als ze
dat wil.

DOMINEE Herregud!

REGINA Ik kan er niets aan doen.

DOMINEE Herregud, mevrouw Alving?

ALVING Ik zie geen andere uitweg. Ik zal ze
alles moeten opbiechten.

DOMINEE Dat doet u in geen geval! Dat is alleen
maar olie op het vuur.

REGINA De l'huile sur le feu!

OSWALD Maar wat wordt er dan voor mij
verborgen gehouden? Sta ik hier voor lul of zo?

REGINA Du feu!

OSWALD Ieder personage kent zijn eigen
geheim, behalve ik! Geen wonder dat ik het
allemaal niet bij elkaar gespeeld krijg!

REGINA Du feu! Du feu!

OSWALD Ja, ik geloof niet dat dit het juiste moment is om je Frans te oefenen, lieverd.

REGINA Mais il y a du feu! Kijk! Het weeshuis...
het staat in brand! Oh c'est beau!

muziek

ALVING Oh nee, Herregud, het Vuur!

OSWALD Papa's weeshuis! Herregud... Redden wat er te redden valt. *af*

DOMINEE Brand? Onmogelijk. Ik kom er net vandaan!

ALVING Het Vuur. Het wreekt zich! Kom Regina, emmers! Haal emmers! *beiden af*

DOMINEE Oh my Herregud, de verzekeringspapieren, die heb ik... die ben ik daar...

Engstrand op

ENGSTRAND Dominee! Wat heeft u nu gedaan?

DOMINEE Hoezo ik?

ENGSTRAND U heeft de duivel wakker gemaakt!

Het weeshuis in lichterlaaie gezet!

DOMINEE Ik?

ENGSTRAND De kaarsen! De kaarsen!

VUUR *op al zingend*

Come on baby light my fire

DERDE BEDRIJF

DOMINEE *tegen het publiek* Gaat u toch weg alstublieft gaat u weg! Heb erbarmen, in het uur van onze ellende! Laat ons alstublieft met rust. Alstublieft!

REGINA Zal ik u anders een beetje troosten dominee?

DOMINEE Nee lieverd, ik ben ontroostbaar. Ik begrijp niet dat een auteur dit in beeld heeft willen brengen. Gaat u toch weg... alstublieft. Zou u het leuk vinden als vierhonderd man

zich aan uw rampspoed vergaapt? Alstublieft heb erbarmen, *Engstrand op* en u ook Engstrand! Waarom blijf je me toch achtervolgen! Ik heb die kaarsen niet aangeraakt!

ENGSTRAND U heeft de kaarsen met uw vinger uitgeknepen en de pit in het zaagsel gegooid dominee.

DOMINEE Engstrand, ik speel die scène al 135 jaar en ik heb er vandaag extra op gelet.

Ik heb met die kaarsen niks verkeerd gedaan!!

ENGSTRAND Het is volkomen begrijpelijk dat u dat wilt ontkennen. Dat komt door de schok.

DOMINEE Laat mij alsjeblieft gerust! Engstrand, alsjeblieft.

ENGSTRAND Ik kan u niet alleen laten

dominee. Juist nu heeft u mijn schouder nodig om op te huilen, zeker als de lokale pers het lont straks ook heeft geroken:

Dominee verandert weeshuis in vagevuur.

DOMINEE Herregud, de giftige commentaren van de lokale pers.

Alving op

ALVING Zo nu bent u wel weer aan uw lofrede op wijlen kapitein Alving ontsnapt, dominee. Gelukkig zijn er de verzekeringspapieren...

DOMINEE Nee mevrouw Alving, die zijn ook in de brand gebleven.

ALVING Wat?

DOMINEE Die zijn ook in de brand gebleven.

Ik had ze... ik had ze meegenomen.

ALVING Neeh.

DOMINEE Toch wel!

ALVING Neeeh!

DOMINEE Jammer genoeg wel lieve Helene.

ALVING Rot op met je 'lieve Helene'. Nee, Manders, neem dan maar de eerst volgende boot naar huis! En kom alsjeblieft nooit meer terug of op. En weest u ook zo vriendelijk om u als mijn zaakbehartiger te ontfermen over het resterende kapitaal dat op de beleggingsrekeningen en fondsen geparkeerd stond. Ik kan er geloof ik op vertrouwen dat het u weinig moeite zal kosten dat ook in rook te doen

opgaan. Het is maar beter zo, tabula rasa!

Misschien dat ik toch ooit nog het witte blad papier wordt dat niet door een auteur is beklad!

ENGSTRAND Denkt u dan aan mijn B&B voor zeelieden, dominee!

DOMINEE We zullen het overwegen Engstrand.

ENGSTRAND Overwegen is des duivels oorkussen dominee! Nee, vergeeft u mij de flauwe grap. Totaal misplaatst – net nu u door deze rampspoed bent overvallen.

DOMINEE Maar blijf daar toch niet zo op hameren. We weten nog helemaal niets! Het gerechtelijk onderzoek zal moeten uitwijzen wat er is gebeurd. En niemand kan voorspellen wat daar de uitkomst van zal zijn.

ENGSTRAND Toch wel, want hier staat Jacob Engstrand, timmerman en zondaar. En hij weet wie de kaarsenpit in het zaagsel heeft gegooid.

DOMINEE Wat? U gaat mij toch niet verraden? Ik die er altijd voor u...

ENGSTRAND Dominee, hoe kan u zoiets van mij durven denken? Dat ik de liefdadige weldoener van mijn Bordeel van Bezinning in het uur van ramspoed in de steek zou laten? En is het bovendien niet helemaal in lijn met de persoonlijke ontwikkeling van mijn personage dat ik de schuld van anderen op mij neem? Ik zal u letterlijk en figuurlijk uit de brand helpen.

DOMINEE Nee, Jakob, nee, dat kan ik niet aanvaarden.

ENGSTRAND U heeft geen keus dominee, want ik zal bekennen: hoe kon ik zo dom zijn, meneer de rechercheur. Hoe kon ik zo dom zijn!

DOMINEE Jakob, je bent een zeldzaam reddende engel en ik beloof je dat ik je op mijn beurt uit de brand helpen met je Bed en Bezinning. Al het risicokapitaal dat voor het weeshuis was voorbestemd zal ik meteen vrijmaken voor uw gat in de markt, meneer Engstrand.

ENGSTRAND En Regina, liefvallige dochter van me, ik zal me er niet nogmaals toe verlagen je te smeken mee te komen, ook al is dat wat de auteur van me verlangt.

REGINA Merci!

ENGSTRAND Want ik weet maar al te goed dat je eerder vroeg dan laat jankend voor de deur van je vader zal liggen. Net als je moeder ooit. En dan zal ik je oprapen en je zal shinen als 'koningin van de nacht' in B&B Kapitein Alving.

REGINA Over my dead body!

Oswald komt pas nu terug van de brand.

ENGSTRAND Want zo zal ik het noemen, mevrouw Alving. B&B kapitein Alving. Ter ere van uw zalige echtgenoot zaliger. En we zullen zijn naam alle eer aan doen – knipoog knipoog. En nu vlug af naar de boot, dominee. Voor we spijt krijgen van onze goede voornemens. De bank is misschien nog open!

DOMINEE U ziet mevrouw Alving, het is
duidelijk wie hier werkelijk de regie in handen
heeft. Helene, de kaarsen... ik was het niet!
Ik was het werkelijk niet!

ALVING Het is goed, dominee. Het is goed.

DOMINEE Vaarwel, Helene, vaarwel.

ALVING Oswald lieverd... eindelijk ben je daar!
Eindelijk kan ik die verschrikkelijke last van
me afschudden die aan mijn geweten knaagt en
je met de volledige waarheid confronteren.

OSWALD B&B kapitein Alving? Laat het in de
vlammen opgaan! Net als het weeshuis, net als
ik. Zoals alles wat de naam van mijn vader
draagt. Laat het opbranden. Beter dat, dan
verrotten hier.

ALVING Je bent te geëxalteerd liefje. Kom hier, vlij je tegen de boezem van je zogenaamde moeder en laat me je kalmeren. Je bent ziek.

REGINA Monsieur est malade?

ALVING Oui Regina, il est malade... dans la tête. En daarom streel ik hem door de wilde haren en ook jij, Regina, vlij je aan mijn voeten want ik heb een groot geheim te onthullen.

REGINA Un secrèt?

OSWALD Nee, alsjeblieft mama.

ALVING Jawel lieverd.

OSWALD Alsjeblieft niet weer één van je geniale invallen.

ALVING Het is ook niet mijn geniale inval, liefje, maar die van de goddelijke instantie die

ons geschreven heeft. Ja ik weet het ook niet, ik heb de hele avond geprobeerd het drama op punten bij te sturen, maar men wil naar mij niet luisteren. Ook jij niet, omdat het woord 'verandermanagement' niet in je bijsluiter staat.

OSWALD Je hebt de hele avond rond de pot gedraaid!

REGINA Oui! Autour du pot!

ALVING Nou dan, ga ik ze nu eindelijk breken, de potten! Vergeet de rest van deze dramatische avond! Dat was alleen maar het bewustwordingsproces van een al te voorzichtige vrouw die voor iedereen goed wilde doen!

Ik zei altijd A maar deed voortdurend B,
mijn hele fictieve leven lang. Ik liep naar de
dominee en zei: 'Hier ben ik, neem me!'

Maar hij heeft me niet genomen en ik keerde
om. Nu weet ik dat ik had moeten zeggen:
'Dominee, hier ben ik, ik kom je nemen!'

OSWALD Nou, al doende leert men!

ALVING Overigens de domste spreuk die ik ooit
heb gehoord. Men moet toch leren 'voor' het
doen en niet 'door'? Inzichten, inzichten... ze
komen altijd te laat. En ook voor jouw
morsdode vader is het te laat Oswald en...

Regina

REGINA *super verbaasd* Quoi??

OSWALD Herregud.

ALVING Ja, ook jij Regina was het kind van dat levensvuur!

REGINA Mais putain!

ALVING Dat was je moeder inderdaad.

OSWALD Herregud.

REGINA Et tu ne me dis ça que maintenant?

ALVING Joie de vivre! Dat had jullie vader, Oswald, en hij kon er hier geen kant mee uit.

REGINA Laat je me een heel leven lang een schort dragen en 'ja mevrouw, nee mevrouw' tegen je zeggen terwijl ik gewoon de fucking dochter van je fucking echtgenoot en zijn sexy meid ben? Herre-fucking-gud! Waarom, putain? Pourquoi? Zeg je me dit nu pas?

ALVING Je hebt het me ook nooit gevraagd.

Dat kan je me niet verwijten.

REGINA Herregud, crazy bitch, fucknee, fuck!

Nee! Fuck! Snel... *draait zich om en loopt weg*

OSWALD Mais où est-ce que tu t'en vas?

REGINA Ik heb geen seconde te verliezen.

Ik ben in de bloei van mijn leven en lentes
duren nooit lang... Een arm meisje heeft alleen
maar haar jeugdigheid als startkapitaal.

OSWALD Et moi?

REGINA Je bent mijn broer viespeuk!

Ze gaat af terwijl ze zingt.

Non rien de rien...

non je ne regrette rien

OSWALD Je hebt alweer te laat gesproken mama, zoals iedere voorgestelde avond, spreek je net dan wanneer je moet zwijgen. Dat is ook in het algemeen zo ingewikkeld aan de mensheid, dat zij altijd dan spreekt wanneer zij de mond had moeten houden en, omgekeerd, zwijgt wanneer zij zou moeten praten. Er zijn maar twee opties, waarom nemen we altijd de verkeerde? Merde!

ALVING Liefie, ik had altijd alleen maar de beste bedoelingen. Ik wilde je geluk verzekeren en daarom heb ik je uit huis gestuurd, naar Parijs, om je voor het slechte voorbeeld dat je wildebrassende vader zou geven te behoeden. Pas nu zie ik alles in een ander licht: dat hij ongelukkig gebukt ging onder de zeden van dit

zuinige land terwijl hij van binnen brandde van verlangen. Joie de vivre! Dat brandde in hem. Hij heeft het met alcohol trachten te blussen. Pas nu daagt het me, en dat is het kruis dat ik als tragisch personage heb te dragen. Dat ik pas aan het einde van mijn drama tot inzichten kom. Ellende was mijn enige zekerheid. Maar de zekerheid van ellende is soms zo veel genoegzamer dan de onzekerheid van een mogelijk geluk, die fatale levensleugen had de auteur in mij ingebakken omdat hij wilde tonen hoe dom wij Noorse mensen eigenlijk zijn.

OSWALD Je kan je niet altijd achter de aanmatigende verteller verstoppen.

ALVING Maar ik had de beste bedoelingen!

Ik wilde je beschermen.

OSWALD En betekent leven niet per definitie blootgesteld zijn aan gevaar? Is het niet juist op het moment dat ik in mijn vinger snijdt, val of welke vorm van pijn dan ook lijd, dat ik me realiseer: ik leef! Jouw bewustwordingsprocesje hier, moeder, leidt tot helemaal niks of nergens behalve de afgrond die het einde van dit stuk zou zijn. En van mij wordt nu waarschijnlijk verwacht dat ik het slechte nieuws over mijn ellendige vader keihard incasseer, niet? Want hoe gaat het normaal?

ALVING Normaal ben jij op dit moment een stuk zachter geard en verzwakt van het

nachtelijke staren in de vlammen. De nacht was lang en de zon komt bijna op. We zijn bij de tragische climax van dit stuk aangekomen waarin moeder en zoon als in een piëta verstrengeld hun laatste minuten doorbrengen.

OSWALD En?

ALVING En jij biecht me op dat je vermoeidheid niet de eigenlijke ziekte is maar dat je geplaagd wordt door plotselinge aanvallen die van kwaad naar erger zullen gaan. – Piëta lieverd.

OSWALD *gaat plichtmatig in de piëta houding liggen* – En dus?

ALVING En dus dat je als een kasplantje zal eindigen. Dat je nooit noooooit meer zal kunnen werken. En dat alles, vanwege de erfelijke

vaderlijke syphilis die je sinds geboorte onder de leden hebt. En dat is zo zielig dat ik je daarom verzeker dat jij het enige bent waar ik voor leef. En dat je steeds ommanteld zal zijn door de zorg van je moeder.

OSWALD 135 Jaar al speel ik de waanzinnige die zijn moeder de morfinetabletten...

ALVING *melotragisch* De morfinetabletten!

OSWALD – Ja, de morfinetabletten – geeft die hij heeft opgespaard, omdat hij de ondraaglijke pijnen en het leven als kasplant dat hem te wachten staat wil ontvluchten.

ALVING De tranen rollen me over de wangen!
Je drukt me de morfinetabletten in de hand en dan vraag je me of ik...

OSWALD Wanneer mijn lijden ondraaglijk zal
zijn en je me daar zal zien liggen, hulpeloos als
een pas geboren baby, weerloos, onwetend en
hopeloos verloren...

ALVING Of ik jou dan wil verlossen!

OSWALD En je gilt.

ALVING Aaah! Ik die jou het leven heeft
gegeven, moet jou?

OSWALD En ik zeg dat ik nooit om het leven
gevraagd heb, en: neem het terug, ik wil het
niet.

ALVING Help, help, roep ik.

OSWALD En de emoties lopen, zoals gangbaar in
een tragedie, verschrikkelijk hoog op.

ALVING Ik probeer te vluchten.

OSWALD En ik houd je tegen.

ALVING Oswald, Oswald, mijn kind.

OSWALD Zeg je, maar plotseling komen we tot rust. En in die korststondige kalmte, de morfinetabletten in de hand...

Hij toont de tabletten maar houdt ze in de hand.

ALVING Ja geef me de tabletten lieverd.

OSWALD Normaal geef ik ze en je neemt ze aan, aarzelend en je belooft dat...

ALVING Als het ooit nodig zal zijn...

OSWALD Als het ooit nodig zal zijn ja...

ALVING Maar dat is niet mogelijk, zeg ik en dan zie ik hoe de zon opkomt. Kijk, de zon Oswald

zeg ik. De zon! En jij ligt helemaal verlamd in
mijn armen

OSWALD De zon, zeg ik, de zon...

ALVING En ik beloof je een mooie dag, met
zicht op de gletsjer, de fjord en de besneeuwde
bergtoppen. We zien de pijn van de moeder, die
voor de actrice die mij speelt bijna niet vorm te
geven valt. Maar dan oh! Herregud!

Je verlamt, je ogen worden glazig, dan spasmen!
De zon! De zon! roep je! Dat zijn je laatste
woorden... en dan...

*Ze grijpt naar de morfinetabletten, het Vuur is
echter genaderd en pakt ze af.*

VUUR Maar vandaag niet! Want vandaag is het
Vuur in levende lijve aanwezig. En blaast je
jeugdigheid nieuw leven in, Oswald.

ALVING Geef me die morfinetabletten!

OSWALD Mama, het vuur, joie de vivre.

ALVING Je ijlt, liefie, ik zie niets.

VUUR Nee mevrouw Alving, ook u staart
vandaag in mijn vlammen en weet dat na 135
jaar toneelgeschiedenis eindelijk een einde aan
dit einde is gekomen. Jarenlang is uw zoon
iedere plichtmatige toneelavond gestorven.

ALVING Het vreselijke einde waar iedereen naar
verlangt. De dood als enige zekerheid. De
smart, de pijn... de huilende moeder.

VUUR Maar vandaag blijft hij leven want wie nooit echt geleefd heeft kan niet sterven.

Daarom blijft ook u al 135 jaar op deze planken ronddolen. Wanneer komt u eindelijk eens echt tot leven?

OSWALD Ja. Ik kan niet sterven mama, ik heb nooit geleefd.

ALVING Je ijlt liefje. Je moeder zal je verlossen lieverd, tabula rasa!

VUUR Nee, mevrouw Alving, 135 jaar al verpersoonlijkt u het schuldgevoel over een leugenachtig leven dat tot deze moordachtige climax leidt. Elke avond weer aanvaardt u – precies op het moment dat u alles heeft opgebiecht – de straf die de goddelijke auteur

voor u in petto heeft om ons te leren hoe wreed
het leven is...

OSWALD Maman, je ne veux pas mourir.

ALVING Ik zal je verlossen uit je lijden, de
waanzin die dit leven is.

VUUR En wreed is het inderdaad, het leven.

Te vaak wordt het met water vergeleken.

Be like water my friend! Maar nee, leven is
vuur. Het kan niet ingedamd, gekanaliseerd of
drooggelegd worden. Het is vonk, vlam,
vuurwerk, vulkaan of bliksemschicht!

Onvoorspelbaar slaat het toe. Men moet er zijn
vingers aan branden!

ALVING Het doet te veel pijn!

VUUR Uit pijn wordt zoveel geboren, dat moet u toch weten die in weeën heeft gelegen! Pijn is een vonk...

OSWALD En sterven is vaak makkelijker dan leven.

ALVING Ik wilde het leven zacht hebben, draaglijk en geordend en niet te veel voelen. Liever niets voelen dan de mogelijkheid van pijn, honger, tranen, rouwen en waanzinnig te worden! Zekerheid, waarheid, veiligheidsgordel, fietshelm, dat wil ik, niet eens zozeer voor mijzelf maar voor mijn kind. Ik heb hem niet kunnen behoeden! Te vroeg uit het nest gevallen!

VUUR Maar het leven kan niet ongeschonden geleefd worden.

ALVING Ik voel alleen maar schuldgevoel.

Daar moeten de moeders daar aan de andere kant van de vierde wand toch mee meeleven?

Wat zijn kinderen anders dan ondraaglijk 'opgekropt schuldgevoel'?

OSWALD Maman, ik voel me al weer een stukje beter...

ALVING Nee liefie, jij voelt je ellendig en je gaat dood want ik ben doodmoe! Ik had je naar Parijs gestuurd en nu kom je terug als een boomerang. Het is niet eerlijk. Er moet tragisch gestorven worden, omdat jouw leven een leugen is, een tragische vergissing die te

veel pijn doet. Jij representeert hier mijn slechte geweten. Ik heb nu alles opgebiecht en jij sterft! Dat is pijnlijk, maar het lucht ook op! En dit spook hier dooft langzaam uit.

tabula rasa. Ook vuur heeft zuurstof nodig.

OSWALD Maar ik voel geloof ik een tikkeltje levensvreugde door mijn aderen stromen!

ALVING Nee nee... gestorven moet er worden.

VUUR De enige spoken hier zijn de denkbeelden die door uw geest rondwaren: u vindt het makkelijker zich de zekerheid van de catastrofe voor te stellen dan de onzekerheid van het alternatief. Maar het leven is niet zo simpel dat zijn dilemma's in een avondje toneel kunnen worden samengevat en tegen elkaar

uitgespeeld. Een gevecht dat dan merkwaardig vaak met de dood eindigt en toevallig altijd ongeveer na anderhalf uur.

OSWALD Nee, inderdaad zo zit het leven niet in elkaar. Daar wordt merkwaardig weinig gestorven, meestal maar één keer en bovendien zeker niet uit overgeërfd schuldgevoel!

VUUR En dat is ook goed zo!

OSWALD Ja anders was het daar in 2016 toch allang met Europa afgelopen! Herhaaldelijke collectieve suïcide had de eeuw die ons van u scheidt dan toch wel verdiend? Waarom leeft u nog? Of leeft u niet meer? Bent u de spoken die ik zie?

VUUR Nee hun hart klopt, dat kan ik tot hier
voelen. Ook al is het soms aarzelend. De angst
heerst!

ALVING Niemand heeft u toestemming gegeven
om op te komen en roet in het eten te strooien.
U speelt gewoonweg niet mee! Liefie, sterf nu,
doe het voor je negentiende-eeuwse moeder.

*Ze probeert hem te wurgen of op andere
inventieve manier om het leven te brengen.*

OSWALD Nee, mama, nee. Ik wil niet. Ik wil
wel aan, door of voor het leven sterven, maar
niet tegen het leven.

ALVING Sterven kreng!

OSWALD Niet voor ik geleefd heb! Niet als
moraal van een verhaal waar ik zelf geen

schuld aan heb! Nee! Vandaag niet! Morgen?

Misschien. En ook tegen u daar zeg ik: 'Omarm
de ziekte die leven heet!

Enivrez-vous! Joie de vivre! Wees niet bang!

Alleen aan het leven kunt u sterven.'

VUUR En wees niet te zuinig op u zelf! Laat u
niks wijsmaken! Brandt verder!

ALVING Maar zo kan het toch niet eindigen met
een einde dat geen einde is. Dat kan toch niet?

Dat gaat toch niet!! Ik wil dit niet Nee, nee!

Ik kan met zoveel losse eindjes niet leven!

VUUR Toch wel mevrouw Alving...

Oswald en Vuur zingen

Non rien de rien...

Regina komt terug en zingt mee.

Crashtest Ibsen: ik zie spoken ging tijdens
Oerol in première op 10 juni 2016 in een
productie van Moeremans&sons en het Noord
Nederlands Toneel

REGINA Rosa van Leeuwen

ENGSTRAND Louis van der Waal

ALVING Eva van Gessel

OSWALD Matthijs IJgosse

DOMINEE Joep van der Geest

VUUR Willemijn Haaskens, Eva Meijering,

Nazanin Taheri

Regie: Sarah Moeremans

www.nnt.nl

www.moeremansandsons.com

Joachim Robbrecht (Gent, 1980) maakte sinds 2006 eigen werk als tekstschrijver en regisseur bij productiehuis Frascati, productiehuis Rotterdam en Toneelgroep Amsterdam en sinds 2014 met zijn eigen Stichting Show Machine. Daarnaast werkt hij ook als tekstschrijver en speler samen met regisseur Sarah Moeremans en Moeremans&sons en verschillende andere groepen waaronder Andcompany&co en Dood Paard. Hij schreef teksten in samenwerkingen met Wunderbaum, de Warme Winkel en voor jeugdvoorstellingen van Toneelgroep Oostpool. Ook geeft hij les aan de toneelopleiding van ArtEZ en adviseert hij geregeld makers bij

DasArts-Master of Theatre.

In 2011 ontving hij de Charlotte Köhler prijs.

Crashtest Ibsen: Volksvijand werd genomineerd voor de Taalunie Toneelschrijfprijs 2014. *The Great Warmachine* werd geselecteerd voor het Vlaams Theater Festival 2015

www.joachimrobbrecht.com

Toneelwerk

Crashtest Ibsen: ik zie spoken – 2016

*The Great Warmachine** – 2015

*Crashtest Ibsen: Volksvijand** – 2014

*Crashtest Ibsen: Nora** – 2013

King Oeboe – 2013

Figaro Desire Machine – 2012

Noord – i.s.m. Rutger Kroon – 2011

Oh Polsko – 2010

Rosto in turansureishon – 2009

Rashomon-effect – 2009

Goemans, Kroon, Van Den Brink – i.s.m. Rutger

Kroon – 2008

Venlo – 2008

Darling you're free – 2008

Voc Wijde Weelderige Wereld – 2007

Ijs – 2006

